

Իրաքյան բանակը վերագրավում է Քերբուկը, իսկ շիա ընթուսները՝ Բյարբայան

Իրաքից հասնող հակասական լուրերը անցնող երկու օրերին հաջորդեցին իրար, եւ միայն երեկ գիշեր չեզոք աղբյուրները կարողացան հաստատել, թե նոսրյա բախումներից հետո իրաքյան զորքերին հաջողվել է քուրդ ընթուսների կամ փեշմերգների ձեռքից վերագրավել Քերբուկ քաղաքը, օգտագործելով ցամաք - ցամաք հրթիռներ եւ օդուժ:

Ըստ Զալալ Թալարանիի քրդական կազմակերպության բաներներից մեկի, իրենք հնազանդ են քաղաքից՝ խնայելու հա-

մար ազգաբնակչության կյանքը, որի «գլխին քափվում են նապայմ եւ ֆոսֆորային ռումբեր»:

Մյուս կողմից, Թեհրանի օդուժը եւ Բի-Բի-Սի-ն երեկ հայտարարեցին, որ Ի-րաքի շիա ընթուս շարժանը հաջողվել է, իր հերթին, վերագրավել Բյարբայան սրբազան քաղաքը, որտեղ, սակայն, կան մեծաթիվ զոհեր, մինչ սրբազան մյուս քաղաքում՝ Նաջաֆում, շարունակվում են բռն քայառումները:

Երուսաղեմը արարների համար Փակ քաղաք

Իսրայելյան գրավման իշխանությունները մինչեւ առաջիկա երկուշաբթի արարների համար Երուսաղեմը փակ քաղաք հայտարարեցին, որը սրբազան քաղաքը լինելով եւ՛ր քրիստոնյաների, եւ՛ իսլամների, եւ՛ հրեաների համար, հատկապես այս շաբաթ սուլթանարդ դառնում է գերիստիտուտ՝ երեք կրոններին պատկանող ուխտավորներով, քանի որ երեքի էլ կրոնական տոնն է այս օրերին:

Մուսլիմ օրոշման բուն պատճառը դժվար չէ կրահել: Արդարեւ, այսօր, շաբաթ, պաղեստինցիների համար մի այլ կարգի «տոն» է՝ «նոդի օր», երբ նրանք Երուսաղեմի Ալ-Ակսա մզկիթում աղոթելով երդվում են վերադառնալ իրենց կորցրած հողերին, որից հետո սուլթանարդ բախումներ են տեղի ունենում նրանց եւ հրեաների միջեւ: Իսրայելյան իշխանություններն այսօրի առանձին պատճառներ ունեն այդպիսի վտանգներից խուսափելու, քանի որ միջազգային հանրային կարծիքն այս օրերին հետզհետե ավելի քննադատական կեցվածք է ընդունում արաբ սրբապատկերների դեմ իսրայելյան զինվորական իշխանությունների կատարած խժոժությունների նկատմամբ, մինչ ամերիկյան կառավարությունը շահում է հաշտեցման եզրեր գտնելու երկու ժողովուրդների միջև:

Այդ քաղաքականությանը երեկ առավոտյան զոհ դարձան նա երեք արաբ պատանիներ, որոնք իսրայելյան բանակայինների կողմից սպանվեցին սահմանն անցնելիս: Նրանցից ոչ մեկի մոտ նույնիսկ դառնակ չէր գտնվել:

interfax Զվիադ Գամախուրդիա. «հայեր, բվհարկեր անկախության օգտին»

Վրաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Զվիադ Գամախուրդիան հայտարարեց, թե նա նկատի չունի հայերին, երբ ասում էր Վրաստանի «օտարերկրացիների» մասին: Իր դիմումի մեջ նա նաեւ կարծիք հայտնեց, թե Վրաստանի հայ բնակչության խիտ բնակեցված շրջաններում վերացի պրեֆեկտ նշանակվելու հետ կապված տարածայնությունները լուծելի են եւ չեն կարող լուրջ ընդհարումների առիթ դառնալ: Գամախուրդիան կոչ արեց նաեւ հանրապետության հայ բնակչությանը քվեարկել առաջիկա մարտի 31-ի հանրապետական հանրաքվեի ժամանակ անկախ Վրաստանի օգտին:

Հանրապետության գործադույները շարունակվում են

Ուկրաինայում մարտի 28-ին գործադույները ընդգրկել էին 56 հանգր, չին աշխատում 29 հազար 528 մարդ:

Ռուսաստանում գործադույ էին հայտարարել 83 հանգ, չին աշխատում 48 հազար 87 մարդ:

Կենտրոնայի մարզի մի շարք քաղաքներում տեղի են ունեցել արտոնված հավաքների ի պաշտպանություն ռուսաստանյան ղեկավարության՝ Բ. Ելցինի գլխավորությամբ: Նրանք պահանջում են պրեզիդենտի եւ ԽՍՀՄ կառավարության հրաժարականը: Ընդունվեցին որոշումներ՝ շարունակել հանրապետության գործադույները մինչեւ նրանց պահանջների քավարումը:

Ի պաշտպանություն Ռուսաստանի կառավարության եւ գործադույավոր հանրապետությունից՝ արտոնված հավաքներ անցկացվեցին նաեւ Վորկուտա, Չերոքսարի, Վորոնեժ, Կանդալակե եւ Կիժնի Նովոզորոդ քաղաքներում:

Լուսանկար՝ Լ. Արմենյանցի

Մոսկվա, 28 մարտի 1991
Մեր հատուկ բորակից ՀԱԿՈՒ ԱՍՍԻՐՅԱՆ

Մանեժնայան մնաց Պարապ, բայց...

«Ի՞նչ կլինի այսօր երեկոյան», - այս հարցը շատերս էինք տալիս դեռ առավոտյան: Գուշակումները զանազան էին: Սակայն քաղաքի կենտրոնական փողոցներն ու զբոսայգիները զբաղեցնող զինտեխնիկան եւ ներքին գործերի զինմիավորումները, հատուկ շտաբները ոչ մի լավ բան չէին հուշում: Թե՛ ԽՍՀՄ խորհրդարանում, թե՛ ՌԽՖՍՀ ժողովրդական պատգամավորների համագումարում սուր բանավեճեր էին գնում: Պատգամավորներն անընդունելի էին համարում նման պայմաններում աշխատելը:

Ժամը 18-ին հատուկ շտաբներն սկսեցին զգուշությամբ «մաքրել» Մանեժնայա հրապարակում հավաքված քաղաքացիները, շրջապատեցին «Մոսկվա» հյուրանոցից մինչեւ ԽՍՀՄ Գերագույն խոր-

հրդի ընդունարան ընդգրկող տարածքը: Լրագրողներս կարողացանք մտնել շրջափակված տարածքի մեջ եւ ներսից դիտել հրապարակի տարրեր կողմերից հավաքվող քաղաքացիները: Կոչերը հիմնականում կրկնվում էին. «Գորբաչով, հրաժարվիր», «Ելցին, մենք քեզ հետ ենք»:

Ժամը 19-ին Տվերսկայա փողոցի (ճախկին Գորկու փողոց) քաղաքացիները շարժվեց դեպի Պուշկինի հրապարակ, այստեղ տեղի ունեցավ կարճ հանրահավաք, որի մասնակիցները շարունակեցին իրենց ելքը եւ միացան Մայակովսկու հրապարակում հավաքված քաղաքացիները: Այստեղ ելույթ ունեցան «Ինտելեկտուական Ռուսաստան» շարժման ակտիվիստներ, ճանաչված դեմքեր՝ Յու. Աֆանասևը, Տրուսկինը, Զասլավսկայան, Պոպովը, Սաարգոյանովան:

Կարճատև հավաքներ տեղի ունեցան նաեւ մայրաքաղաքի կենտրոնի մի քանի այլ շրջաններում:

Հանրահավաքի մասնակիցները քննադատեցին երկրի ղեկավարության հակասահմանադրական որոշումները եւ կոչ արեցին ղեկավարությանը ուժերին համախմբվել: Հանրահավաքի մասնակիցների թիվը, ըստ կազմակերպիչների, հասնում էր 500.000-ի:

«Ռուսաստանյան համագումարի աշխատանքի առաջին օրը՝ առաջին հաղթանակն է»

ՌԽՖՍՀ ժողովրդական պատգամավորների համագումարի առաջին օրը հայտարարեց Բ. Ելցինը:

Ելցինի կարծիքով մարտի 28-ը չի կարելի որակել որպես կենտրոնի հետ փոխզինման համաձայնություն: «Հաղթանակն ընտելությունները», չնչոնց նա: Պատասխանելով այն հարցին, թե ինչպիսին կլինեն Ռուսաստանի եւ Միության խորհրդարանների հարաբերությունները, Բ. Ելցինը ասաց. «Ես կանխագուշակեմ, որ միութենական խորհրդարանը չուսում ստիպված կլինի հրաժարվել իր լիազորություններից»:

Երեկ քաղաքում համագումարը՝ ՌԽՖՍՀ

Գերագույն խորհրդի նախագահի առաջին տեղակալ Ռուսլան Խասբուլատովը տեղեկացրեց պատգամավորներին, որ ԽՍՀՄ պրեզիդենտը կատարեց իր խոստումները եւ գործերը դուրս են հանվել Մոսկվայից: Ինչ վերաբերում է մոսկովյան միլիցիայի իրավունքներին, ապա այդ հարցը դեռ պահանջում է իր լուծումը: «Սակայն ես կարող եմ ձեզ հավաստիացնել, - ասաց Ռ. Խասբուլատովը, - որ մոսկովյան միլիցիան մնում է մոսկովյան միլիցիա եւ մենք ձեզ հետ միասին չենք հանդուրժի խորհրդային իշխանության վրա որևէ ոտնձգություն»:

Պատվավոր գերիններ, թե՛ Պատգամավորներ

Այս «հարցի» նմարկումով սկսվեց մարտի 28-ին Մոսկվայում քաղաքում ՌԽՖՍՀ ժողովրդական պատգամավորների 4-րդ համագումարը: Առաջին իսկ ելույթ ունեցողները պահանջեցին անմիջապես մայրաքաղաքի կենտրոնից դուրս հանել քուրդ զինմիավորումներն ու զինտեխնիկան: Համագումարը 532 կողմ, 286 դեմ եւ 93 ձեռնպահ հարաբերությամբ ընդունեց որոշում, որը մերժում էր ԽՍՀՄ պրեզիդենտի եւ Նախարարաց կարիներին ընդունած որոշումները՝ մարտի 28-ի հանրահավաքն արգելելու մասին: Այնուհետեւ ՌԽՖՍՀ Գերագույն խորհրդի փոխնախագահ Ռ. Խասբուլատովը հաղորդեց իր եւ պրեզիդենտ Գորբաչովի վարած քաղաքականության արդյունքները: Նա նշեց, որ պրեզիդենտը հրաժարվեց նույն օրը քաղաքի կենտրոնն ազատել զինմիավորումներից, քայքայ խոստացավ հաջորդ օրը հանել: Ելույթ ունեցողներից ոմանք էլ պահանջեցին, որ այն 29 պատգամավորները, որոնց խնդրանքով պրեզիդենտը գործ է մտցրել, նրանք էլ թող հոգան այդ «միջոցառման» հետ կապված թղոր ծախսերը: Համագումարը որոշեց դադարեցնել նիստը եւ այն շարունակել մարտի 29-ի առավոտյան:

Վերջին ժամ
Երեկ, մարտի 29-ի առավոտյան, շարունակվեց ՌԽՖՍՀ ժողովրդական պատգամավորների 4-րդ համագումարը: Համագումարում մեկուկես ժամանակ ելույթով հանդես եկավ Բ. Ելցինը: Նա խոսեց Ռուսաստանը տնտեսական եւ քաղաքական ճգնաժամից դուրս բերելու ուղիների մասին: Բ. Ելցինը նշեց, որ բոլոր ինքնավար հանրապետությունները եւ Ռուսաստանը բեկեցվող ժողովուրդները պետք է ունենան մշակութային եւ լեզվի ապառ պարզապես իրավունք: Պետք է ժողովուրդները պետք է ունենան մշակութային եւ լեզվի ապառ պարզապես իրավունք: Պետք է ժողովուրդները պետք է ունենան մշակութային եւ լեզվի ապառ պարզապես իրավունք: Պետք է ժողովուրդները պետք է ունենան մշակութային եւ լեզվի ապառ պարզապես իրավունք: Պետք է ժողովուրդները պետք է ունենան մշակութային եւ լեզվի ապառ պարզապես իրավունք:

ԱՐՅՈՒ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐ

Հուզումները, անօրինությունը, բռնություններն ու պայթյունը սովորական են Արցախում: Անտուրը առանց պատահարի օրերն են: Առավոտյան ինչքան էլ վաղ արթնանաս՝ խանութների դեմ կծկված մարդկանց խմբեր կտեսնես: Գիշերվա ժամը երկուսից հինգի են կանգնում հացի և մսկական շիշ սերուցքի ու մածուցի համար: «Դրսից» եկած հյուրը կշփոթվի այդ պատկերից՝ կարծելով, թե պարետային ժամին ինչ-որ արտառոտ բան է կատարվում: Բայց գիշերը անցնում է նրանց համար ինչպես ցանցի միջով, քանզի նրանք չեն ծնունդ, քանզի նրանցից բան չկա խելու (չնայած երբեմն խանութից հաց մուրացող այդ «պահա-

պալանությունները և դատաբժշկական փորձաքննության՝ թվարկած դիակների նկարները: Երբ մարտի սկզբին դատաբժշկական փորձաքննության մի քանիսը և ողջ փնտրվար ամսի 28 օրյա իրադարձությունների բացակայությունը, արդեն աշխատանքային օրն ավարտվել էր: Անհանգստության մտածում էին տուն հասնել, երբ աշխատանքային խորհրդակցությունը ծնունդ ինձ դուրս կանչեցին: Միջանցքում ընդառաջ եկան մի քանի երիտասարդներ՝ ընդհատաբար ու անաչկոտ տեսքով: «Հայաստանցիներ» էին, թվով յոթը հոգի՝ մազմիտքի մեջ կուրած, ծանր հագուստներով: Երբ էին նը-

ու ճարմակ հացի պատահները՝ ծիծաղով հիշելու Շուշիի բանտի «բարեկեցությունը»... Համարյա ամեն իրիկուն հանգում են լույսները: Եւ աշխատանքային օրը չավարտված՝ շտապում են տուն՝ զգուշանալով, որ մութի ետևում՝ ամեն բան կարող է կատարվել՝ հատկապես որ ՕՍՈՆի զինված ազդերներն ամենուր են և Այրրբջանի ու խորհրդային երկրի կանաչ-կարմիր դրոշմերը դեռ ծածանվում են մարզկոմի շենքի վրա ու շարժվում նույնիսկ փոքրիկ հարևանիս զարմանքը, որ «Լեհին պատկին կանգնել է թուրքի դրոշի տակ»... Ամեն գիշեր Արցախը բնում է ականջը

ԼՈՒԲԵՐ ԼՈՒԲԵՐ ԼՈՒԲԵՐ ԼՈՒԲԵՐ ԱՊԻՏԱԿ

ԳՅՈՒՈՇ ՀԱՌՆՈՒՄ Ե ՓԼՍԱԿԵՐԻՑ

Սպիտակի շրջանի խնկոյան գյուղը վերականգնում են Պեկայի մարզից օգնության եկած շինարարները: Երանց հետ աշխատում են նաև հայեր: Արդեն շահագործման է հանձնվել գյուղի դպրոցը: Ապրիլ ամսին մատակարարվելու առաջ իր դեմքը կրայի նորակառույց մանկապարտեզը: Հուտով կավարտվի նաև 160 տեղանոց դպրոցը ունեցող մշակույթի տան ներքին հարդարման աշխատանքները: Այստեղ կը տեղավորվի խնկո-Ապրի տուն-թանգարանը, խաղասենյակներ, գրադարան: Այս տարի կավարտվի գյուղի լրիվ վերականգնումը: Մտում է կառուցել ընդամենը 27 բնակելի տուն, որից 17-ի հիմքերն արդեն դրված են: Գյուղը հասնում է փլատակներից:

ԹՈՒՆԵԼԻ ԱՎԱՐՏԻՆ ՄԼՈՒՄ Ե 80 ՄԵՏՐ

Սպիտակ-Կումայրի մայրուղու հյուսիս-արևմտյան մասում հորակվում է ճանապարհային թունել, որի շահագործումով հեռավոր կղանա շրջանային վտանգավոր շրջագործներն ու երկաթուղային գետակը: Թունելի երկարությունը կլինի 876 մ: Այն կունենա 8,5մ լայնություն հետիոտակի անցումով: Երեսնի մետրապոլիտենի թիվ 43 թունելային շոկատն արդեն հորակվել է 220 մ: 1987 թ. սկսած այդ դժվարին աշխատանքը ավելի կծգծվեր, եթե 1989 թ. օգոստոսյան ձեռք չմեկներ Վրաստանի «Անդրթունել» վարչության թիվ 23 թունելային շոկատը, որն աշխատում է թունելի արևելյան մասում: Երանց շտրիկով էր, որ հորակման ավարտին մտում է 80 մ: Թունելը շահագործման կհանձնվի այս տարի:

ՍԵՆԳ ԲԻՆԸ ԱՊԻՏԱԿՈՒՄ

Չին նկարիչ Սենգ Բինի անհատական ցուցահանդեսները, որոնք բացվել էին Դայաստանի լրագրողների տանը և արտասահմանի հետ մշակութային կապերի հայկական ընկերությունում, մեծ հետաքրքրություն առաջացրեց: Ինչպես հայտնի է Ամստերդամի համալսարանի պրոֆեսորը հայ ժողովրդին է նվիրել իր ստեղծագործություններից 50 կտավ: Սենգ Բինը մեկ օրով եղավ նաև Սպիտակի շրջանում: Դանդաղում ունեցավ Արևելոյ գյուղի դպրոցականների հետ: Երբ իր հետ բերել էր 2 կտավ, որոնցից մեկը նվիրեց Սպիտակի ապագա թանգարանին, մյուսն էլ Արևելոյի դպրոցին: Ուսուցչական կուլեկտիվի կողմից ցանկություն հայտնվեց բարեկամություն հաստատել Չինաստանի որևէ դպրոցի հետ:

ԿԱԴՄԱՆ

Կապակի շրջանում հողային բարեփոխումը դանդաղում է: Գյուղացիները վախենում են հողը վերցնել: Դրոշմը 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ կարգի են, չկան մեխանիզմներ, պարարտանյութ: Զրույում են կապակի շրջանի վերին խոտանան գյուղի տնտեսության տնօրեն Պետրոս Դայաստանի հետ: Մեր տնտեսության մեջ են մտնում 4 գյուղ՝ Վերին խոտանան, Երբին խոտանան, Շրվեկան, Տաթեր: Բացի Տաթեր գյուղից, մնացած 3 գյուղերում գյուղացիության մի մասը ցանկություն է հայտնել լինել գյուղացիական կուլեկտիվ տնտեսության անդամ, մյուս մասը՝ մեկտեստես: Տաթեր գյուղում փախստականներ են ապաստանել: Գյուղ սասծը Լոր է ձեռավորվում, դրա համար այստեղ դեռ պետական տնտեսություն է, հետո կտեսնենք, թե ինչ կլինի: Բոլոր դեպքերում մտավախություն կա սեփականատիրոջ մեջ, հողերը ցածրակարգ են, ու նա վախենում է չկարողանա պետական հարկը վճարել: Սենգ շանում ենք բոլորի մեջ արթնացնել գործարարությունը, սեփականատիրոջը կգապուր: Դողը ինքը կստիպի դա անել:

պանները» պարետային ժամին սկսվելուն պես փութաբանորեն ու հարբած խմբերով սողոսկում են րուր փողոցները և անարեկում, բալանում անցորդներին... Ուրիչ մի բան է խորհրդային, այն էլ քաղցած ու զինված բանակը): Ամեն առավոտ սանփանակերուցու ալանջը Երեսնից եկող ինքնաթիռի ձայնին է և ամեն իրիկուն գիտի, թե օրը քանի թռիչք եղավ կամ արգելվեց «անբարենդապաստ եղանակի պատճառով»: Ամեն առավոտ հուղովում են օրվա լուրերը և մտազգում ու հին թվում շարք առաջ եղածները: Ամեն ինչ թվում է սովորական, նույնիսկ

բանց բաց թողել Շուշիի բանտից, ուր կալանված էին փետրվարի 17-ից և զր-նայու տեղ չունեին: Թույլատրություն էին խնդրում, որ գիշերին ցուրտ աշխատանքային 5-6 արժաների վրա... Արագ ու գաղտնի՝ տղաներին երեք խմբի բաժանցիներ և ուղարկեցին հյուրընկալ արցախցիների տները, որպեսզի անձնագրային ծեփիմ ու շարժվալի մեջ չընկնեն «մեծ» խմբի պատճառով: Իսկ ճաշարանի մատուցողուհին հեծկըտում էր, որ դափ-դատարկ ճաշարանում հյուրասիրելու բան չունեն, որ տղաներն արցախցի չեն և հենց քակում կարոտով կուլ են տվել ձեռքներն ընկած միակ տաք

պայթյունի ու կրակոցի: Եւ երբեմն լարված ուղեղը տախտակին խփվող մուրճի ձայնն ու ավտոմեքենայի պայթյունն էլ ընդունվում է որպես ավտոմատի կրակահերթ և պրկում մկանները՝ կանանց շուրթերից անձր ու նախատիքի կեծկրակ պոկելով ՕՍՈՆի ու Գորբաչովի հասցեին: Արցախցին սկսել է ծաղրել պրեզիդենտի և Ել-ցիմի վեճը և ասում է. «Որ ինքը մի Ել-ցիմի հետ լեզու չի գտնում, քա մեք այդքան թուրքի հետ ի՞նչ լեզու գտնենք»... Ամեն օր ավելի է սնդղվում Արցախը, բայց ոչ թե կիտրոնի պես, որի հյութերը քամվում են, այլ բռունցքի ու զսպանակի նման... Ս. ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

ՓՈՔՐԱԹԻՎ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐ ՄԵԾ ԵՆԱՆՊԱՐՅ ԵՆ ԴՈՒՐՍ ԳԱԼԻՍ հայ-ֆրանսիական գիտատար համատեղ ձեռնարկության առաջին պտուղները

Վերջերս Երեսնի պաշտոնական գրա-գրություններում հաճախակի է հանդիպում «Բրաբիոն» անվանումը: Անունը թող չը-փոք չառաջացնի, այն կապ չունի ծաղկա-բուսության հետ: «Բրաբիոնը» Հայաստանի քիչ, քիչ շատ գործող համատեղ ձեռ-նարկություն է: Մինչև հիմնադրվել ձեռնարկության նախագահ Գորգեն Սեֆիլյանին հուզում էր, թե արտասահմանյան դրամագլխի ներգը-րավձամբ կարելի է ստեղծել փոքրաթիվ աշխատողներով մի կազմակերպություն, ուր չեն ծախվում տեղի հումքն ու նյութերը: Փրանսիայում հանդիպելով հայկական գա-ղուչի գործարար շրջանների հետ, այցելե-լով որոշ ֆիրմաներ՝ նա համոզվեց, որ դա հնարավոր է, եթե ստեղծվի հայ-ֆրանսիա-կան համատեղ ձեռնարկություն: Նախա-ձեռնության հովանավոր դարձավ Հայաս-տանի կադրերի վերապատրաստման միջ-նյուղային ինստիտուտը: Այժմ ձեռնարկու-թյունում աշխատում են ընդամենը երեսուն երիտասարդ մասնագետ: Մակայն նրանց խնդիրները բազմազան են. ստեղծում են թժշկական ճշգրիտ սարքաշինության, ավ-տոմատագլած գիտական աշխատանքների անհրաժեշտ սարքեր և ծրագրային միջոց-ներ: Դրա համար նրանք միաժամանակ հետազոտում են, նախագծում, փորձար-կում, ներդրում, կազմակերպում սահմանա-փակ խմբաբանակով սարքավորումների արտադրություն՝ այդ գործում ներգրավելով հանրապետության ձեռնարկություններին:

«Բրաբիոն»-ի և Լեհնիզդրադի պետական գիտահետազոտական ինստիտուտի մասնա-գետները միացյալ ջանքերով վերջերս ըս-տեղծեցին քաղցկեղի պատրոշման համա-կարգը: Սա խիստ անհրաժեշտ էր կեն-սաբաններին և թժիշկներին: Ավարտելով համակարգերի առաջին և երկրորդ նմուշ-ների մշակումն ու թողարկումը՝ այժմ փոր-ձարկում են երրորդը: Նմանօրինակ յոթ աշխատանքներ կատարվել են նաև Հա-յաստանի տարբեր հիմնարկների համար: Ստեղծված սարքավորումներն ու ծրագրա-վորման միջոցները իրենց առավելու-թյուններով համապատասխանում են միջազ-գային ստանդարտի պահանջներին: Կնը-ված պայմանագրի համաձայն ձեռնար-կության տնօրեն Գորգեն Սեֆիլյանը օգ-նեց նաև արտասահմանցի իրենց գործըն-կերներին՝ Փրանսիայի ֆիրմաներից մեկում ներդնելու իրազնկման համակարգ: Այն մշակվել և փորձարկվել է «Բրաբիոն»-ի երեսնից մասնագետների կողմից: Այդ նը-պատակով այստեղից չեն արտահանվել հումք կամ նյութեր: - Պատվերները լավագույնս կատարելու համար ձեռնարկությունում ստեղծել ենք կայուն հիմքեր, - նկատում է Գ. Սեֆիլյա-նը: Մեր բաժանմունքները հագեցված են արտասահմանյան համակարգիչներով: Լայ-նորեն օգտագործում ենք ժամանակակից միկրոսխեմաներ և հատուկ ծրագրեր: Կա-տարելագործված այս միջոցները հնարում են կիրարկում մեր գործընկերները:

Այնուհանդերձ, տակավին շատ չէ ձեռք բերածը: Կան խոչընդոտներ, որ երբեմն արտադրության հետ չեն կապված: Օրի-նակ, ինքնաթիռի տոմսի արժեքը բարձրա-նայուց հետո էլ այն դժվար է հայթայթել: Ձեռնարկության մասնագետները համախի վիճակի չեն լինում մեկնել Ֆրանսիա, տե-ղում պարզել տնտեսական գործարքները: Մախված ֆրանսիացիներն են այցելում հայ գործընկերներին:

Մյուս կողմից միութենական օրերների հաճախակի փոփոխությունը գործարար շրջանակներում անվստահություն է սերմա-նում ի թիվս այլոց նաև «Բրաբիոն»-ի նը-կատմամբ: Ձեռնարկությունում ստեղծված իրավա-կան-ֆինանսական հիմքերը, հույս ունե-նանք, կհաղթահարեն այդ անվստահության պատմելը ու «Բրաբիոն»-ը կծաղկի... Ս. ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

Էջի լրատվությունը՝ Մանվել Միկոյանի և Անահիտ Մարտիրոսյանի Լուսանկարները՝ Լեոն Արսենյանցի

Ապրիլի 1-ից Դայաստանի տարածքում, «Սոյուզպեշատի» բոլոր բաժանմուն-քներում և փոստատներում սկսվում է «Ազ» եռօրյա թաժանորդագրությունը

Դասիչ 69149

1 ամիս 1ա. 30 կոպ.
3 ամիսը 3ա. 90 կոպ.
6 ամիսը 7ա. 80 կոպ.
12 ամիսը 15 ա. 60 կոպ.

Եթե հասցեյեք ապրիլին բաժանորդագրվել, թերթը կստանաք մայիսից: Ովքեր կբաժանորդագրվեն 6 կամ 12 ամսով, կիսուսափեն ընդհանուր թանկացման հետ կապված հավելավճարներից:

ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ. Եռօրյա «Ազ»-ը տարվա ընթացքում դառնալու է ամենօրյա: Մինչ այդ բաժանորդագրվածների համար բաժանորդագրական գինը չի փոխվի:

ՕԶԱԼ. «ԵԳԷԱԿԱՆԻ 12 ԿՂԶԻՆԵՐԸ ԿՐՆԱՅԻՆՔ ԳՐԱԻԵԼ»

Ցունական քաղաքական շրջանակները եւ թերթերը ընդվզած եւ զայրացած են վերջերս, բողոքելով թուրքուտ Օզալի Իզմիրի իր ելույթին դէմ, ուր հրապարակաւ «Եգէական 12 կղզիները գրաւած պիտի ըլլան» կը յայտարարէր. ան հաւանաբար կ'որոճայ իր միտքն վրիպած առիթի մը մասին, որ Մոցի պատերազմի օրերուն ուրնէ պատճառ ստեղծելով կրնային ներխուժել Եգէական կղզիներուն վրայ: Թերեւս թրքական պետական շրջանակները այդպիսի նպատակներ ունին, եւ այդ կը փաստէ Մակեդոնիոյ յունահպատակ թուրքերու խորհրդարանի ներկայացուցիչ Սատիպի անբարտաւան ելույթը խորհրդարանին մէջ, որ լեցուն էր թրքական զրպարտութիւններով եւ անարգանքներով, որուն անկիրք եւ թրքավայել ելույթին անմիջապէս պատասխանեց Ցունաստանի արտաքին գործոց նախարար պրն. Մամարաս, որ թուրք նրեւախանը զգաստութեան հրաւիրեց տեղական եւ միջազգային օրէնքներու տրամադրութեան համաձայն:

Երեւոյթները կը պարզեն թէ թուրքերը այդպիսի մտածումներ կրնային ունենալ ըլլալ, որոնց հաստատումը կուզայ կառա-

վարութեան խօսնակ Մուրատ Մումլարի, որ կը հաստատէ ըսելով՝ «Թուրքիա որեւէ պարագայի կրնայ գրաւել Եգէական ծովու 12 կղզիները»:

Թուրքուտ Օզալ իր խօսքին մէջ կը քննադատէ Իսմիր Ինժեներն եւ բաղդատելով զայն Քեմալ Աթաթուրքի ծաւալողական քաղաքականութեան հետ, որ 1936-ին ֆրանսացիներու քաշուելէն ետք տեղական քաղաքական պայմաններէն օգտուելով Մուրիական հողերուն պատկանող Ալեքսանտրէրը գրաւեց:

Թուրքը չի փոխուիր, 600 տարուայ պատմութիւնը վկայ, վկայ սուլթանները, վկայ ոճրագործ Քալաթները, Քեմալները, Ինժեներները, Էճեմետները եւ Օզալները, որոնք երկէ հայերը շարդեցին, յետոյ Կիպրոսը գրաւեցին եւ՝ օր մը անպայման փորձ պիտի ընեն կղզիները գրաւելու համար: Անոնց համար յունական քաշարի քանակը պէտք է այնքան զօրաւոր ըլլայ, որպէսզի Օսմանեան անկումը ըլլայ վերջնական, որպէսզի՝ անկցի թրքական քաղաքատնութիւնը, անկցի թրքական մեծամտութիւնը եւ նոյնիսկ անկցի թուրքը:

(Նոր աշխարհ)

ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ
ՍՈՒԱՐԻ ԻՐԻԳՈՒԹԵՆԸ ԸՆՏՐՎԵՑ ԱՐԳԵՆՏԻՆԱՅԻ
ՄԻՋ-ԽՈՐՀՐԳՎԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՅԱՆՁՆԱԽՄԻ ՆԱԽԱԳԱՅ

ԲՈՒԵՆՈՍ ԱՅՐԵՍ. Երկրորդ անգամ, արգենտինացի ծերակուտական, մարդու իրավունքների հայտնի պաշտպան, հայ ժողովրդի շեքմ բարեկամ Իպոլիտո Մուլարի Իրիգոծենը ընտրվեց Արգենտինայի միջ-խորհրդարանական միութեան մարդու իրավունքների հանձնախմբի նախագահի պաշտոնում:

Ի.Ս.Իրիգոծենը Արգենտինայում թե այլուր քաղաքացիական անարդար կողմնակցութեամբ հանդես է եկել հայ ժողովրդի արդար իրավունքների պաշտպանությանը, լինի հայկական ցեղասպանության միջազգային ճանաչման հարցում, թե շայտտակի հետ Արցախի վերամիավորման գորակցութեամբ: Երբ վերջինս գորակցութեամբ ղրքուեց 1990-ին, երբ ծերակուտականներ Մարիո Ա. Լուսայի ու Ադոլֆո Գաստի հետ, Արգենտինայի ծերակուտում Արցախի վերաբերյալ մի բանաձևի ներկայացումը եղավ:

ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Ժան Զեհայի նախաձեռնությամբ երկրաշարժից անմիջապէս հետո ստեղծված մարմնի ու «Լը Պրովանսալ» թերթի հովանավորությամբ «Յայաստանի որբերի գործողութեան» կազմակերպութեանը օժանդակությամբ «Ֆրանկ բողոքական համակամութեան» (Փարիզ) եւ «Որբերի համակարգութեան» (Մարսել) մարմինների, որոշել է Յայաստան ուղարկել հարյուր տոննա սննդամթերք:

Առաջին կառավարով, երեք բեռատար մեքենաներ մարտի 11-ին մեկնել են Փարիզից, Մարսելից ու Վալաիսից, ավելի քան 50 տոննա ապրանք բերելու Յայաստան, որը բաժանվելու է աղետի գոտում, «Գթութեան» բարեգործական միութեան ու Ֆրանսիայի ժամանող պատվիրակության միջոցով: Բեռատար մեքենաները բերելու են 20 տոննա հազուստ, դեղորայք, տեսալսողական սարքավորումներ, համակարգիչ եւ այլն:

Մարսել. «Հասար»

ՈՍՏԱՎԱՐ ԱԶՍԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԻՐԱՎԱՆՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴ. ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՕԶԱԼԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌԹԻՎ

Ռամկավար ազատական կուսակցության Հունաստանի հայ իրավանց Խորհուրդը բողոքագիր է ուղղել Աթենքի ՄԱԿ-ի ներկայացուցչին, որի պատճենը ուղարկվել է Հունաստանի վարչապետի գրասենյակը, ինչպես նաև հունական խորհրդարան:

Ցունաստանի ՌԱԿ հայ իրական խորհուրդը խորապէս կը բողոքէ Թուրքիոյ նախագահ Թուրքուտ Օզալի, ինչպէս նաև կառավարական ներկայացուցիչ Մուրատ Մումլարի 7 մարտի անօրէն եւ անհեթեթ յայտարարութիւններուն համար, որոնք առնչուած են Եգէական կղզիներու գրաւման եւ Կիպրոսի հարցին հետ:

Թուրքուտ Օզալի եւ իր հետեւորդներուն յայտարարութիւնները՝ թէ որեւէ ժամանակ կարելիութիւնը ունին Եգէական կղզիները գրաւելու, զրգոտութիւններ են, որոնք կը խաղկեն միջազգային քաղաքականութիւնը եւ պակաս լինակ մը կը ստեղծեն Եգէական

օրինաւոր եւ խաղաղ շարժում մէջ:

Թրքական ծաւալաբաշտական օրինազանց քաղաքականութիւնը չէ փոխուած դարերու ընթացքին, ժողովուրդներու արեան գնով, հողերու յափշտակութեամբ եւ ցեղասպանութիւններով, որոնք շարունակուեցան մինչեւ 1915-ը երբ հայ ժողովուրդը երկու միլիոն զոհեր տուաւ, երբ Կիպրոսի 40 տոկոսը գրաւուեցաւ 1974-ին, երբ Մումլարիի շարժերը պատահեցան 27, 28, 29 փետրուար 1988-ին, եւ երբ Բարուի հայերու տեղահանութիւնը եւ շարժերը պատահեցան 13 հունուար 1990-ին:

Այս է թրքական քաղաքականութիւնը՝ որուն համար կը բողոքենք եւ աշխարհի պետութիւններուն եւ ժողովուրդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք, որ թուրքը չէ փոխուած եւ կարողութիւնը չունի փոխուելու:

ԱԶՈՒՅԱԼԻ

ՍՏԵՂՈՒԵՑԱՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՆԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Արարական ծոցի երկիրներուն արտադրուած պատերազմական այս աննպատակ պայմաններուն ներքեւ Արու-Դհարիի մէջ խումբ մը հաստատուող ազգայիններ կ'իրագործեն երկար ժամանակ ի վեր խորհրդողակցութեանց միջք եղած մշակութային ընկերակցութիւն մը հիմնադրելու հարցը: Սոյն նպատակով, 1990 թուականի հոկտեմբեր ամսուն ընթացքին Անդրանիկ Տաղլեան, Արամ Սեփեթեան, Վարդան Ինկիլիզեան, Թադիկ Մանասարեան, Վ. Գասնձեան, Յակոբ Գասապեան եւ Սիմոն Ծինկեղեան կ'ըլլան հիմնադիր մարմնի անդամները Արու-Դհարիի Հայկական մշակութային ընկերակցութեան, որ պիտի հետապնդէ եւ իրագործէ զուտ մշակութային ու զեղարուեստական ձեռնարկներու յաջողութիւնը գաղութիս հայ թէ օտար շրջանակներէն ներս:

Սոյն ընկերակցութեան առաջին ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Արու-Դհարիի Մերիդիոն հիւրանոցին մէջ, 1990 ընկտեմբեր 7-ի երեկոյեան: Օրուան դասախօսն էր հիւրաբար մեր մէջ գտնուող լիբանանահայ համրածանօթ դաստիարակ եւ արուեստի դասախօս Վազգէ Թիւթիւնձեան, որ շուրջ ժամ մը ներկայներուն ծանօթացուց հայ արժէքներու եւ արուեստագէտներու կորստեան դատապարտուող արուեստի գործերը: Այս առիթով Ա. Տաղլեան զեկուցեց նորակազմ այս ընկերակցութեան ծրագրերուն մասին:

Եկատի անցնելով, թէ Էմիրութեանց մէջ նախընթաց մը գոյութիւն չէ ունեցած մշակութային գործունէութիւն մը հետեւողականօրէն ծաւալելու, Արու-Դհարիի հիմնադիր մարմինը պատշաճ նկատեց սրբազան նոյն գործին շարունակութիւնը տեսնել նաև թոյր գաղութներու մէջ: Առ այդ, օգտուելով քանաստեղծ-արձակագիր Երուանդ Պարսումեանի ճարձա վերադարձի պատեն առիթէն, հերթական իր հանդիպումներուն երկրորդը կազմակերպեց ճարձաչի մէջ, ընծայելու համար յարգանքի իր տուրքը ուր-

աւումամայ քանաստեղծին:

Մարտ 1, ուրբաթ, երեկոյան ժամը 5-ին, Ջարնի Թիւթիւնձեանի մասնատունը նեղ կուզար շուրջ յիսնակ հրաւիրեալներուն, որոնք եկեր էին իրենց յարգանքը մատուցանելու քանաստեղծ-արձակագիր Երուանդ Պարսումեանին:

Ջարնի Թիւթիւնձեանի բարի գալուստի շնոր խօսքէն ետք, հիւրընկալը կը հրաւիրէ լիբանանահայ գրող Արամ Սեփեթեանը, որ յանուն Արու-Դհարիի Հայկական Մշակութային Ընկերակցութեան ընթացք տայ առաջին այս ձեռնարկին:

Արամ Սեփեթեան հակիրճ եւ խիտ տողերու մէջ գնահատականը կ'ընէ Պարսումեանի քանաստեղծին եւ արձակագիրին, որուն գրական գործունէութեան առաջին շրջանը կը բնորոշուէր 1930-1945ին ստորագրուած քերթուածներով եւ պոէմներով, «Գիշերներ» (1930 թուականին, հրատարակած 1979), «Երգ երգոց» (1934, հրատարակած 1984) եւ «Ես ինձի հետ» քերթուածներ (հրատ. 1944): Սա այն շրջանն էր, երբ Սուրիա-Լիբանանի մէջ կը կազմաւորուէր սփիւքահայ քանաստեղծութեան առաջին շրջանը: Ապա՝ «Պրիմակ» եւ «Մարդն ու մանուկը» քերթողագիրքեր եւ «Մազը ի ծագ» պատմածքներու քառամատր շարքին երեքը՝ լույս տեսած 1970-1980ի շրջանին (Բէլուս), որոնք կը պարփակեն թիւով 16 պատմածքներ եւ վիպակներ:

Ապա, իր խօսքը կ'արարտէ, անդրադառնալով Արու-Դհարիի մէջ հիմնուած հայկական մշակութային ընկերակցութեան գործունէութեան, որ պատկառարար պիտի ծաւալի նաև ճարձայի-Դուրայի թոյր գաղութներէն ներս:

Մեծարեալ քանաստեղծին ընտիր էջերէն կ'արտասանեն ծակոր Գասապեան եւ Արտեմիս Թրնկերեան, որոնք մեծապէս կը նպաստեն հեղինակ - ունկնդիր հոգեկան շնոր բարեկամութեան:

Ապա խօսքը կը արուի քանաստեղծ Երուանդ Պարսումեանին: Սակայն, ինչ որ Երուանդ Պարսումեան ներկայացուց գրաւոր հասարակութեան, խղճամիտ կերպով պատրաստած դասախօսութիւն մըն էր, որ պատմական աղբիւրներու ներհանդիմ վրայ, մնորեւայ Արցախին հայկական ինքնութի-

ւն ու զիմագիծը կը շեշտէ եւ հասնելով ներկայ ժամանակահատուածին, եւ՝ հայրենի ժողովուրդին ու ղեկավարութեան զարթօնը, եւ՝ արցախեան յոյզերը, ապա նույնքան եւ՝ սփիւքահայ զաղթօջախներու հայրենանուէր մասնակցութիւնը կը համակարգէ իրենց կարեւորութեամբ եւ կ'ընդգծէ համահայկական միասնական գործակցութեան բերած նպատար: Սոյն կիսապաշտօնական գրական երեկոն կուզար յարգելու սփիւքահայ քանաստեղծին կեանքին ութսուն տարիներն ու վաթսուամասն զրական վատակը:

Բարի երթ նորակազմ Հայկական մշակութային ընկերակցութեան, որ արարական անապատի ափերուն կոչուած է իր համաստմասնակցութիւնը բերելու մեր ազգային-մշակութային կեանքին:

Թրքակից

ՄԻՆԱՆ

ԼՈՍԲԱՐԴԻՈՅ ՀԱՆԿԱՆԱԿԱԾ ԳՈՒՍԱՐԸ ՀԱՆՁՆՈՒԵՑԱՒ ՆԱԽԱՐԱՐ ԵՍԱՅԻ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻՆ

1988-ի Հայաստանի աղէտարեր երկրաշարժին առիթով Միլանոյի նահանգին նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ օգնութեան քաղաքացիական կոմիտէ մը՝ քաղկացած Միլանոյի նահանգապետէն, շրջանային նախագահէն, Լոմբարդիոյ նահանգին պատկանող առեւտրական, գրասալարական, աշխատանքական երեք սեփեթներու եւ Կարմիր խաչի ներկայացուցիչներէն, որ ձեռնարկեց հրապարակային հանգանակութեան մը, համապատասխան հաշի մը բանալով Կարնելի օրամատան մէջ: Այս առիթով հանգանակուեցաւ 3,5 միլիարդ իտալական լիրէ: Այս գումարը, ամբիկիան դուլարի վերածուած, պաշտօնական հանդիւսութեամբ յանձնուեցաւ Հայաստանի հանրապետութեան տնտեսական արտաքին յարաբերութեան նախարար պրն. Եսայի Ստիփանեանին, այս վերջինը Միլանո այցելութեան առիթ, մարտ 8-ի երեկոյեան: Ժամանակը կատարուեցաւ Իգիմարի պալատին ընդունելու-

թեան ղաֆիլին մէջ, ի ներկայութեան քաղաքացիական պաշտօնական անձնակազմներու եւ հոծ քաղաքացիական մը, քաղկացած իտալացիներէ եւ հայ համայնքի կրօնական եւ աշխարհական վարչական ներկայացուցիչներէ: Նահանգապետին քաղաքացիական յաջողեց Կոմիտէի նախագահին ելույթը, որմէ վերջ կատարուեցաւ փոխանցման պրոտոկոլը, որ ստորագրուեցաւ Լոմբարդիոյ շրջանի վարչութեան նախագահ պրն. Ջիովինցանայի, նահանգապետ պրն. Կարուոյի, Միլանոյի շրջանային վարչութեան նախագահ պրն. Պրոպրիի, Միլանոյի քաղաքապետ պրն. Պիլիտտերիի եւ պրն. Սեփեթեանի կողմէ:

Նախարարը, խորապէս յուզուած շնորհակալութեան եւ նրախտագիտութեան արտայայտութիւններ ունեցաւ հանդէպ իտալացի ժողովուրդին, իտալական կառավարութեան, եւ ի մասնաւորի Լոմբարդիոյ շրջանի բնակիչներուն, Այպեան գործախումբին եւ թշկական կազմակերպութիւններուն, անոնց ցուցաբերած առատածնն եւ սրտաթոխ մասնակցութեան՝ հանգանակութեան եւ վերակառուցման ազնիւ գործին: Մասնակցութիւն մը ոչ միայն նմարական, այլև՝ սրտանց ու հոգեկան: Ասով ետք խօսք տուաւ Իտալիոյ Հայոց Միութեան նախագահ պրն. Յակոբիկ Մանուկեանը, որ Իտալիոյ ամբողջ հայ համայնքին շնորհակալութիւնը եւ նրախտագիտական զգացումներ փոխանցեց իտալական հանրութեան ցուցաբերած անշահխնդիր հետաքրքրութեան եւ հանգանակութեան առատածնն մասնակցութեան համար: Հատարչին յաջողեց ընտիր հիւրասիրութիւն մը:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 7.30-ին, Միլանոյի Հայ Տունի մէջ կազմակերպուած էր ցուցահանդէս մը, որ կը ներկայացնէր աշխատանքները եւ կատարուեցան զօր կատարած էր իտալական օգնութեան առաքելութիւնը, Այպեան գիւտորական խումբը Սոյիտայի եւ երկրաշարժի անմիջական մտակալ շրջաններուն մէջ:

Նախարարը, որուն կ'ընկերակցեցին իր օգնական պրն. Բորլոն Կոնչեանը եւ Հ. Ռաֆայել Անտոնեանը, յաջող զոյր բոլորով մեկնեցաւ Իրնա:

Հ.Բ. «Մասալ»

Քրիստոսի հարության տոնն է զարձայել Ս. Զատիկի Հայ եկեղեցին, ամբողջ Հայ ժողովուրդը՝ քրիստոնյա աշխարհի հետ, մեծ շուքով նշում են ոչ միայն հարության տոնը, այլև այս ամբողջ շաբաթը՝ Ավագ կամ Զարչարանաց շաբաթը, երբ Հիսուսը մատնվելուց, տանջանքների ենթարկվելուց և խաչվելուց ու թաղվելուց երեք օր հետո հարություն առավ, խորհրդանշելով Բարու հաղթանակը Զարի նկատմամբ:

Այս առթիվ հրատարակում ենք Ամենայն Հայոց Հայրապետի Զատիկյան քարոզը, որպես պատգամ՝ ուղղված մեր ողջ ժողովրդին, մեր կողմից մեր բոլոր ընթերցողներին հետ կրկնելով հայ քրիստոնյայի ավետիսը՝ «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց, օրհնեալ է յարութիւն Քրիստոսի»:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶԸ ՍՈՒՐԲ ԷԶՍԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱԶԱՐՈՒՄ

Ճանուն Հօր և Որդու և Հոգուց Սրբու, ամեն:
«ՔՐԻՍՏՈՍ ՃԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ»:

Միրեցեալ հաւատացեալ ժողովուրդ Մեր:

Այս առատ առատ յոյսի մը շողում են մեր աղօթքի տաճարները և յաղթական դողանքում մեր եկեղեցիների զանգերը, աշխարհին ակնայնորէ մեր Փրկչի՝ ճիստս Քրիստոսի նրաչք յարութիւնը: Այս առատ յոյսով լցում են նաև մեր բոլորի հոգիներն ու բացում մեր պայծառ յոյսերի, մեր արդար սպասումների դռները:

Այս տարի եւս, անցնող քառասուն օրերի ընթացքում փորձեցինք մեր տկար ուժերով քայլել ճիստսի տառապանքների մեծերով, դէպի Գողգոթա, անճար տենչանքով, որ պանեղութեան, ապաշխարութեան ու աղօթքի ճիգերով, նաև մեր բարի գործերով, մեր խաչը կրենք առանց արտունշի, Տիրոջ յարութեան շնորհներին ու անանց կեանքի անսիրին արժանանալու նրազանքով:

Սուրբ Զատիկի տօնախմբումը ամեն տարի, մեզ բոլորիս, ամեն քրիստոնէակի ընծայում է՝ հոգեաց ներս դիտումի պահը, խոկումի պահը, այս անցառոր ու յաճախ տանջալի կեանքի իմագած ծասին, ճնդրի կտրուկներից ազատուելու ճասին, ճանհից յետոյ նկատ խաղաղ արքայութեան աշխարհում նոր կեանք ակրելու ճասին: Այս նրաչալի տեղիքն է, որ առաջնորդում է մեզ բոլորիս հասնելու նաճար քրիստոնէական սպասումի զերագոյն կտաարին: Նոյնիսկ Հին Կտակարանում անսկում ենք այդ անսիրի ճառագայրումը: Ճիշտը Նսալի մեծ մարգարի ներշնչուած խօսքը՝ «Ճարհցն մեռեալք և կանգնեցին որ իցն ի զերեզմանս, և ուրախ եղին յերկրի, զի ջօղղ որ ի րէն է, բժշկութիւն է նոցա» (Եւ. 26, 19):

Բայց մտնաւանք ուրեք ճիստսի հոգեցունց փայտիքիւր՝ «որ զրանն իմ յսէ և նաւասայ այնճ որ առաքեաց զիս, բնդանի զկեանս յաիտեանեականս» (Մով. 5, 24): Բայ Գօլգոթա առաքեալք իրեն յատուկ վճռեկան ստուգութեամբ հաստատում է մեծ յոյսը ակնով: «Արդ, Քրիստոս յարութեալ է ի մեռելոց, առաջին պատու ճնշեցելոց, Բանգի ճարդով կզու ճան և ճարդով յարութիւն մեռելոց» (Ա. Կորնթ. ԺԵ, 20):

Հեռուարար, սիրելի հաւատացեալներ, սոզորուած այս առատաճաղարգու փրկարար յոյսով, ճշմարտապէս ուրախանեալք ու նրճանք Բրիտանոսի յարութեան անտիպի փայտապահածով մեր հոգիներեց ներս, որք յուսաւորում է մեր կեանքն ու սիրարարում մեր սրտերը:

Տիրոջ նրաչք յարութեան տեղիքը բախանցում է մեր ողջ կրթեան մէջ և նաճեկում մեզ ճի խորհրդատր սարսուռով, աներեւոյթ թելերով մեզ միացնում է, մեզ հետ ազօրող մեր հաւատակից կողարներին ու բարեբի հետ, նայն հեզեցունց սպրումների օրնայրաւում: Ու ակնին, նայն այդ սպրումների աշխարհում մեր մեզ զգում ենք միացած մեր հաւատարար նախնիներին հետ, որոնք զերեզման իջան յարութեան անսիրի իրենց մարտաղ աչքերում:

Արդարեւ, Աստուած է զկայ, որ մեր Փրկիչ ճիստսի խաչելութեան ու յարութեան աշխարհաստան խորհուրդը, ճանգիտացել է հոգեւոր ստուգութիւնք մեր հաւատարար նախնիների դարեր ու դարեր յարունակ: Ստուգութիւնք, ճանաւոր հասնելու անանց կեանքի ակնին զոնարիտեւով յաղթութեան, արձանութեան ու արճարեանք ուրախութեան:

Ճանրճ ապրելու այս նրաչք երազով, այս արարչատես հաւատարով նրանք հեռացան արցունքի հովիտ այս աշխարհից, յետագայ սերունդներին և մեզ այսօր ապրողներին բողնելով մեծագոյն ճառագայրութիւնը, այն է՝ մահը յաղթելու ուժը և յավերճ ապրելու յոյսը, ճանանակից դուրս, կեանքի միս ակնին:

Այս սպրումների մէջ հոգեւորում, մեր օրերի ազգային վերակերտման փորձումների ու վտանգների առաջ կանգնած, առաւել խորն ենք զգում, որ սուրբ յարութեան շողարճակումը առաւում է բոլորիս, այսօր ապրող ու մարտնչող մեր ժողովրդի բոլոր զաւակների վրայ, որոնք զուցէ ակնին բան երբեք, զանում են մեծ ճշմարտութեանց յոյսի ներքեւ, քրիստոսաւանդ արդարութեան ու ազատութեան իրենց Գողգոթայի ճանապարհին:

Խաչեալ է թաղեալ Աստուածորդու յարութեան տօնախմբումը մեր ժողովրդին ընծայում է այսօր նաև թաղցր բերկրանք մէկը միսին ողջունելու անճ անտիպով, մէկը միսի հետ ողջագործուելու եղբարական սիրով ու հոգեւոր զօրակցումով: Չի Քրիստոսի յարութեան բարի յուրը, նաև սրտասույ մի կոչ է մեր հաւատակից բոլորներին և եղբարներին, բոլոր ճայտողիներին ակնայն, հաճարաչօրէն, միատնդ ու միակամ ճառակից զառեալու մեծախորհուրդ արախութեանը՝ յառեւորական կեանքը ճառակելու: Լեներ Մուրք ճախանցելի անճան պատգամը՝ «Երբ սիրեսցույ զմեռեալս, Աստուած ի մեզ բնակ է և սր նորա ի մեզ կատարեալ է. երբ որ ակնին երբ սիրեն զԱստուած և զնորաչք իր ոչ սիրէ, սուա է. որ ոչ սիրէ եղբար իր զոր ակնին, զԱստուած որ ոչն կտես, զիս՝ որ կարծու սիրելի» (Ա. մով. 9, 12, և 20):

Այդ արաչագործ սրբու առ Աստուած և զկայ մեր նաճանքը, ազգեւացում է ու պայծառակերպում մեր ճառումները, մեր զգացումները, մեր ճեռաց գործերը, որոնք իմաստ ու արճիք և նպատակ են ակնին մեր կրկարար զայտութեան ու յուսաւորում մեր կեանքի ուղին, շնորճանում մեր սրտերը, բազմապատկում մեր ուժերը, բարին ու արդարք արարելու մեր առաքելութեան ճանապարհին:

Ահաւասիկ այն խոնքն ու յոյզերը, որ ապրում ենք այս Զատիկի յուսարացին, որոնք մեր ազգի բոլոր զաւակների կրազանքներն են այս ակնայնայնի ճանանակելում: Կանգնած միատնի դատարկ զերեզմանի խորհրդի առաջ, մի ակնան ևս խոստովանենք մեր հաւատարար, քլ՝ «Ճշմարտապէս յարեալ Բրիտանոս», մի ակնան ևս խոստովանենք մեր ժողովրդի եղբարական միասնութիւնը նայն արդար կրազանքների կենսազարճման ճանապարհին, մի ակնան ևս խոստովանենք մեր յոյսը ճշմարտութեան յաղթանակի, հաւազում լինելով, որ «յոյս արդարոց յանճան ճամ, յոյս ակնարչուց շիրջի» (Սողմ. ԺԳ, 9):

Միրելի հաւատացեալներ, որ ի Հայտատան և որ ի սիրես աշխարհի, բերկրայի սրտերով տօնախմբեցը ուրախութիւնք ճարութեան, թաղցրութիւնք կրաչարասիրութեան, ու ակնայն վառ պանեցը մեր յուսացեալ հոգիներում, ազատութեան ու արգարութեան յաղթանակի ստուգութիւնք, բարու ուժերի յաղթութիւնք բնայն յարի ու ճանաւան:

«Չի Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց, նաճարար զճան կոնեաց և իլով մեզ զհեանս պարզեանց», ամեն:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱԾՆ ԶԱՅՈՑ

ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՀԱՐԵՒԱՆՆԵՐ

Հայաստանի նոր դեկավարության հարաբերությունները Վրաստանի հետ

ՈՂՆԱԼԴ ԳՐԻԳՈՐ ՍՅՈՒՆԻ Միջին Արևելքի համալսարանի ժամանակակից հայոց պատմության դասախոս

Աշխարհում քիչ ազգեր կան, որոնք երկար ժամանակ կողք կողքի համագոյակցում են, ինչպես հայերն ու վրացիները:

Հազարամյակներ առաջ հարավային Կովկասում տեղաբնիկներն ու եկվորները իրար խառնելիցին եւ ստեղծեցին երկու տարբեր ժողովուրդներ՝ հայեր ու վրացիներ, որոնք սակայն ընդհանուր հասարակական եւ մշակութային կյանքով էին ապրում: Մինչ մեր թվարկությունը դարեր շարունակ այս երկու ժողովուրդները եղել են Արեւմտահայկանների պարսկական կայսրության ծայր գավառները, յուրացրել իրենց տերերի դավանանքն ու մշակույթը:

Պարսկական կառավարները մեծ ազդեցություն են գործել Հայաստանի եւ Վրաստանի հասարակական համակարգերի վրա, թեպետ Հայաստանում ազնվականները (նախարարները) անհամատեղ ապելի անկախ էին թագավորներից, բան Վրաստանի վերահսկվող (ազնուրդները): Երկու երկրներն էլ ենթարկվել են հունական, իսկ ավելի ուշ՝ հռոմեական որոշակի ազդեցության: 4-րդ դարի սկզբին Հայաստանը եւ Վրաստանը քրիստոնեություն ընդունելով՝ հարավում եւ արեւելքում դարձան քրիստոնեական Եւրոպայի առաջավոր պահակները նախ հեթանոսության, ավելի ուշ՝ իսլամի դեմ:

Բայց որքան էլ այս երկու ժողովուրդները նման էին, նրանց պատմական ուղիները բաժանվեցին: Հայերն ստեղծեցին քրիստոնեության զուտ իրենց տեսակը՝ Բյուզանդական կայսրության ուղղափառ եկեղեցուց անջատ: Վրացիներն ընդունեցին ուղղափառությունը եւ հեռացան հայ եկեղեցուց: Այն ժամանակ, երբ հայերը հարավից ենթարկվում էին արաբ-մուսուլմանների ավերիչ ասպատակություններին, իսկ արեւմուտքում եւ արեւելքում կռվում օսման-բուրքերի եւ պարսիկների դեմ, վրացիներն ապահով կենցաղով ապավինել էին իրենց լեռնային կիրճերին: 11-րդ դարում, երբ բուրք սելջուկներն ավերեցին Հայաստանը, վրաց արքաները հայ ազնվականներին ապաստան տրվեցին իրենց մոտ: Հայերը դարձան վրաց գահի օրինապահ ծառաներ, իսկ շատերը քաղաքներում բնակություն հաստատեցին եւ կազմեցին Վրաստանի վաճառականների դասը:

19-րդ դարի սկզբին ազգային վերածննդի, վրաց ազնվականության ու հայ առևտրականների միջև մրցակցության ուժեղացման հետևանքով տեղի ունեցան հասարակական եւ ազգային բախումներ: Սակայն երկու ազգերի համագոյակցությունը շարունակվեց, իսկ Թիֆլիսը՝ Վրաստանի պատմական մայրաքաղաքը, իրականում դարձավ հայ մշակույթի եւ քաղաքական ակտիվության խոշոր կենտրոն:

Անկախության տարիներին դաշնակցական Հայաստանը կարճատև պատերազմ մղեց մեծքնիկյան Վրաստանի դեմ: Չկարողանալով համատեղ դիմագրավել կորկանկի վտանգը (ի դեմս քուչուկյան Ռուսաստանի եւ վերածնվող արաբությունների թուրքիայի), երկուսն էլ ընկան Կարմիր բանակի հարվածներից:

Մոցի պատերազմի կործանարար հետևանքների մասին խոսելիս անհրաժեշտ է նաև անդրդառնալ Իրաքի պարտությունից հետո շրջանում կատարված տեղաշարժերի եւ հաղթող կողմերի ձեռքբերումների հարցին:

Քննարկման է արժանի նաև Իրանի հարցը, որը չմասնակցելով հանդերձ ռազմական գործողություններին՝ հարթող դուրս եկավ պատերազմից: Այն ժամանակ, երբ բազմազգ ուժերը կործանիչ հարվածներ էին հասցնում Սադդամի ռազմական մեքենային, Իրանը իր նկուն քաղաքականությամբ գրավեց աշխարհի ուշադրությունը: Բուվեյրի գրավումից հետո, հապճեպ կերպով կնքված մի պայմանագրի համաձայն, Իրանը հետ ըստացավ ութամյա պատերազմի ընթացքում կորցրած տարածքները: Դրա հետ միասին նաև հօգուտ Իրանին փոխանակվեցին ռազմագերիները: Իսկ հետո՝ իրան-իրաքյան բախման վնասների փոխհատուցման համար կալանվեցին Իրանում ապաստանած ավելի քան 130 իրաքյան ռազմական ինքնաթիռներ: Այսպիսով, Իրանը տեր դարձավ ժա-

Խորհրդային իշխանության տարիներին հայերն ու վրացիները կառուցեցին քիչ թե շատ զարգացած արդյունաբերական երկիր՝ կիրթ ու գրագետ բնակչությամբ, բան իրենց պատմության որևէ շրջանում: Մտնող առանց նոր բաների դասակարգը եւ նոր մտավորականությունը: Թիֆլիսը մնաց վրացիների մայրաքաղաք, իսկ հայերը Երևանը ծուլ ու թմրած գավառաքաղաքից դարձրին միլիոնանոց աշխույժ մի քաղաք:

Սակայն խորհրդային համակարգի խոր քայքայումը, նրա բյուրոկրատական անկողությունը, քաղաքական ճնշումներն ու ազգային դրսևորման սահմանափակումը առաջացրին ուժեղ դժգոհություն եւ, ի վերջո՝ ընդդիմություն կոմունիստական վարչակարգի դեմ: Կարաբաղյան շարժումը Հայաստանում եւ ազգայնականության մեջ Վրաստանում հիմք ստեղծեցին, որ ՀՀԸ-ն ու «Կուր սեղանը» հաղթեց 1990 թվականի համապատասխանաբար ամռան եւ աշնան ընտրություններում:

Հայերի թիվը Վրաստանում (1989 թվականի մարդահամարի տվյալներով) կազմում է 437.000, որը հանրապետության բնակչության 8 տոկոսն է: 1974 թվականի համամատչությանը նկատմամբ է հայ բնակչության թվի նվազում: Վերջին տասնամյակների ընթացքում հայերը լքում են Վրաստանը, բանի որ նրանց համար շատ է դժվարացել Վրաստանի քաղաքային կենտրոններում հայ մշակութային լիարժեք կյանքով ապրելը:

Հայկական մշակութային հուշարձաններն ու շենքերը, ինչպես Խոջաբաղը Թիֆլիսում, կամ ավերվել են, կամ էլ զավթվել բնակիչների կողմից: Կովկասի հայկական առաջին դպրոցի՝ Ներսիսյան ճեմարանի շենքը բազմել է Թիֆլիսի բարձունքներից մեկի վրա եւ երեսուն է քաղաքի բոլոր մասերից, սակայն մոտիկից պարզվում է, որ այն վերափոխվել է վրացական տեխնիկական դպրոցի ու մասնավոր անմիջապես վիճակի: Ի պատիվ Վրաց եկեղեցու պատրիարք Իլյա 2-րդի պետք է ասել, որ, այնուամենայնիվ, նա մերժեց այդ շենքը վրացական հուշարձան հայտարարելու առաջարկը:

Կարաբաղյան շարժման սկզբում շատ վրացիներ էին պաշտպանում Կարաբաղը Հայաստանին միացնելու պահանջները, սակայն շատերն էլ զգուշանում էին հան-

րապետությունների միջև սահմանների փոփոխության հարցում: Վրացիներն իրենց խոցելի են զգում, բանգի Ախալցխայում եւ Ախալքալսկում ստվարածավալ հայություն կա: Մյուս կողմից՝ արխաղներն ու օսերը նույնպես ցանկանում են դուրս գալ Վրաստանի կազմից: Վրացիներին մտահոգում են նաև Հայաստանի եւ Ադրբեջանի հետ ընդհանուր սահմանի երկայնքով ապրող ադրբեջանցիները:

Վրաստանի նոր ազգային կառավարությունը Չիխաղ Գամախուրդիայի ղեկավարությամբ պարզ հասկացրեց, թե այն պահանջելու է Վրաստանի ամբողջականությունը եւ այսուհետեւ լուր վրացիներն են լուծելու Վրաստանի վերաբերվող բոլոր հարցերը: 1990 թվականի դեկտեմբերին վրացական խորհրդարանը վերացրեց Օսեթիայի հանրապետության ինքնավարությունը: Հանրապետությունում ազգայնականության աճը եւ այլ ազգերի նկատմամբ անհանդուրժողականության ուժեղացումը անհանգստացնում են Թիֆլիսի հայերին, որոնց մտահոգում է իրենց ապագան անկախ Վրաստանում: Թիֆլիսյանները հիմնեցին Հայ Մշակույթի ընկերություն, որին անդամակցում են 35000 հոգի: Ախալքալսկում հիմնվեց ավելի շուտ քաղաքական ուղղվածությամբ «Զավախ» կազմակերպությունը: 1990 թվականի մայիսին Ախալցխայի եկեղեցու շուրջը ծավալված վիճաբանությունները վերածվեցին հայերի ու վրացիների միջև բախումների, որը տարածվեց Ախալցխայում եւ Ախալքալսկում:

Ադրբեջանի կազմակերպած շրջափակումների հետևանքով հայերն առավել կախում ունեն Վրաստանից, բանի որ սրա տարածքով են ապրողները փոխադրվում: Հայերը հասկանում են, որ անհրաժեշտ է պահպանել վրացիների հետ քաղաքական կապերը, բանի որ Հայաստանը երեք կողմից շրջապատված է մուսուլմաններով: Սակայն Երևանը դեռ անվստահություն է տածում վրացիների հանդեպ: Մի կողմից որոշ հայեր ծղուտ են վերակազմել Պատմական Հայաստանը, որն ընդգրկում է նաև հայաբնակ Արցախը, Ախալցխան եւ Ախալքալսկը: Նման մի ծրագիր ուներ դաշնակցությունը ժամանակին: Մյուս կողմից իրականության զգացումը, դաշնակցուրդն ունենալու անհրաժեշտությունը եւ հայերի անպաշտպանվածությունը ստիպեցին Հայաստանի այժմյան ղեկավարությանը գործել ավելի զգույշ:

Այժմ Անդրկովկասյան յուրաքանչյուր հանրապետություն իր ջանքերն է կենտրոնացնում ներքին խնդիրների լուծման շուրջը, փորձում վերականգնել սեփական տնտեսությունը եւ հասնել ազգային համաձայնության: Սակայն արդեն ծայրեր են հնչում, որ ապագայում անկախության հեռանկարները պահանջում են ռեզիստանցիոն համագործակցություն: Չնայած հայերն ու ադրբեջանցիները ի վիճակի չեն խաղաղ ճանապարհով լուծել (առնվազն այժմյան պայմաններում) տարածքային վեճերը, սակայն այս խնդիրները, ինչպիսիք են տրանսխանկազ գաղափարը եւ բնապահպանությունը, ընդհանուր շահերից ելնելով կարող են միացնել 3 հանրապետությունների:

Քչերն են խոսում նոր Անդրկովկասյան ֆեդերացիայի մասին, սակայն ընդհանուր խնդիրներով զբաղվող ռեզիստանցիոն հաստատությունները կարող են հանդես գալ որպես անկախության հուշակարգերի եւ սահմանների պաշտպանության գործոններ: □

AIM, փնտրված

ԱՂՐԲԵՋԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հասան Գեյրիբե

ԽՍՀՄ-ի համար վճարող հանրապետության մեկ օր առաջ գտնվում էի Բաքվում:

Վերջ է վերջո, հանրապետությունները անջատվում են Խ. Միությունից, թե չեն անջատվում: Գարչում եմ տարսու մի վարորդի. «Ինչպե՞ս ես քվեարկելու»: Պատասխանում է. «Շատ դժվար է կողմնորոշվել... եթե մեր այս հային անկախանանք, շատ դժվար կլինի մեզ համար: Ոչ անխառնվել է մի բան, ոչ չանջատվել...»

Այս պատասխանը հանրապետության վարչապետի հարց է թերում օրակարգ:

Բաքվում ծարձակող պակտությունները եւ իսլամիզմը բավապատկվում են մոլեռանդությանը եւ հասարակական վտանգավոր ակնկոծման արդյունքում: Գաղափարները լի արցունքով, տարածում ու տարածում են պակտությունների ու իսլամիզմի ակտիվները:

Վարորդի խոսքերը կարելի է այսպես վերածնակերպել. անմիջապես անկախանալը կարող է նոր փորձությունների եւ, հետագայում էլ, կարճ ժամանակ անց նաեւ դառն պարտությունների ու պատրանքների փլուզման պատճառ դառնալ: Մուսլիմները արտասանած անեկ երկու բառից մեկը «մեզ վարկ տվեք» կամ «մեզ փող չունեք» է: Եւ իրոք, այստեղ հիմա փող չկա: Այս աղբատությունը միանգամայն արդարացի է անկախության հետեւանալով կյանքի ծանրամասն գուշակությունը: Մինչդեռ դժվար վիճակից փրկվելու ուղին վարորդն, ահա, տեսնում է Իրանի, Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի միավորման մեջ:

Մի բան է պարզ, այս հանրապետության շափապակի ժամանակակից է: Ադրբեջանցիները տարակուսում են: Մուսլիմները էլ շարունակ խոսում է «Գորբաչովի իշխանության օրոք նոր Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի միջև հաստատվելիք ինքնուրույն հարաբերություններ» մասին:

Միայն այսպես են ուրվագծվում կակապազյաններով պատված իրողությունները եւ անկախության Ադրբեջանի առջեւ ծառանալիք ծախողունների վտանգը:

Այս վտանգը զգում է նաև պրեզիդենտ Օլալը: Միայն ինչու նա ուզում է տեսնել անկախ Ադրբեջանը իրեն նորոգվող Խորհրդային Միությանը կապված ինքնուրույն մի հանրապետություն: Այս պակտությունը, իր հերթին, նպատակամղում է դեպի տնտեսական կապերի պարզացում: Այսպիսով, կուրորեն անկախանալու փոխարեն, առաջին պլան է մղվում առողջ եւ ամուր կապերով օժտված տնտեսության եւ մշակութային կապի ստեղծման խնդիրը:

Սակայն այս ազդակները դեռեւս անարժանաբար են Բաքվի փողոցներում: Այստեղի ժողովուրդը, Թուրքիայի պետական դրոշմերը ձեռքն առած, սովորական պես հեղեղում է փողոցները:

Տեսանք եւ ուրիշ բաներ: Տեղական փոքրիկ մաֆիայի (Թուրքիայի «մեծ»ի համեմատությամբ՝ խճք.) բեկորների սկսել են այստեղ-այստեղ գլուխ բարձրացնել: «Աթարի»ները, «Մարտիրոս»ները, պակասակ մոլախաղերը Լույսիկ՝ այստեղ մեծ պահանջարկ են վայելում: Ո՞վ գիտի, գուցե այս միջավայրում է կերտվում ադրբեջանցիների մատաղ սերունդը, որ նոր շրջանի կյանք ու նոր հարստություն կերտելու է կոչված: Գաղափարները՝ ֆանտաստիկ միջակող ուղեղը խոսելու ու անորոշ ապագայի ազդանշաններ է ուղարկում:

Միայն այսպիսին էր Բաքուն հանրապետի նախօրեին: □

Ապրիլ 18, 1991

ԻՐԱՆԸ ԾՈՑԻ ԴԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ԶԵՏՈՒ

մանակակից ռազմական տեխնիկայի: Միջազգային քննադատական Իրանի վարկի բարձրացման շնորհիվ, արեւմուտքի եւ արեւելքի հետ նոր հարաբերություններ սկսելու հնարավորության ընձեռնումը նույնպես այդ երկրի շուրջից ձեռքբերումներից է: Այսպիսով, Իրանը, որ հեղափոխության եւ պատերազմի հետեւանալով երկրի խարխիված տնտեսությունը վերականգնելու համար, մեկուսացման պատճառով, զրկվել էր որեւէ ձեռնարկում կատարելու հնարավորությունից, այժմ կարող է արեւմուտքի օգնությամբ դուրս գալ ճգնաժամից:

Իրանի համար գալստիկ է նաև Իրանում տիրող ներկայիս իրավիճակը: Թե՛նրանը, ճարտարապետ մնալով հանդերձ Իրաքի ներքին գործերին չմիջամտելու քաղաքականությանը, չի կարողանում անտարբերություն ցուցաբերել իր երկրի սահմաններից այն կողմ բորոքված ասպատությունը:

Ներկայումս Իրանում շոշափելի է Իրաքի շիա մահմադականների պաշտպանելու մթնոլորտը: Իրանի ղեկավարները Բասրայի, Նաջաֆի եւ Բայրաթայի գանգվածային կոտորածների առթիվ երկրում սգո օր հայտարարեցին: Իրանի բարձրաստիճան հոգևորականները զայրույթով ընդունեցին համայն շիա մահմադականների առաջնորդ Այաթոլլահ Առուզանն Խոյնի առեւտրային Նաջաֆից: Իրանի կառավարությունն այդ առթիվ խիստ քողոք ներկայացրեց, որից հետո Իրաքը պաշտոնապես հայտարարեց, թե Արուզանն Խոյնի Նաջաֆ է վերադարձվել: Իրանի «ազգային անվտանգության խորհրդի» անդամ Այաթոլլահ Քաշանին հայտարարեց, որ Սադդամի վարչակարգը դատապարտված է կործանման: Սակայն, Խորհրդարանի նախագահ Ռաֆսանջանին, չցանկանալով բաց

թողնել երկիրը վերականգնելու համար ընձեռնված հնարավորությունը, Իրաքի հետ առնչվող բոլոր հարցերում չափազանց ըզգուշավոր է:

Բայց եւ այնպես ելույթների ժամանակ նախագահը չի կարողանում թաքցնել իր համակրանքը Իրաքի շիա մահմադականների նկատմամբ, եւ կոչ է անում Սադդամին ունկնդիր լինել ժողովրդի կամքին:

Իրաքում կրոնական վարչակարգ ստեղծելու հնարավոր համար անհանգստացած են ԱՄՆ-ն եւ Մադրիս Արաբիան, բանի որ Թեհրանին հավաստարիմ վարչակարգ ստեղծելու դեպքում Պարսից ծոցում հօգուտ Իրանի կիսաօտարի ուժերի հավասարակշռությունը: Ուստի եւ Արեւմուտքը այդ վտանգը քայքայելու համար շանք չի խնայի:

Գրիգոր Առաքելյան Իրանագետ

Քանի դեռ ուշ չէ

«ԻԶՎԵՍՏԻԱ»

Գեռ ուշ չէ նախապատրաստել նոր մի-
ութենական պայմանագրի իրավաբանորեն
գրազեռ նախագիծ: Մարտ ամսվա տարր-
րակը նշանակալից չափով լավ է նշան-
բերյալ տարրերակից: Դրա հետ միասին
նախագիծը հետո է կատարյալ լինելուց:

Առաջին հերթին Միության անվանումը:
Հիմա այն դարձել է լիովին անորոշ:
«ԽՍՀ Միություն»ը հնչում է չափից ավելի
քաղաքականացված: Իսկ «Ամերիկայի Մի-
ացյալ Նահանգներ», «Գերմանիայի Դեմո-
կրատիկ Հանրապետություն», «Ավստրալի-
ական Միություն» անվանումները հնչում
են ոչ քաղաքականացված և աշխարհա-
գրորեն որոշակի: Լավ կլինի մեր ֆեդե-
րացիան անվանել *Եվրասիական Միություն*
(ԵԱՄ): Այդպիսի անվանումը համապա-
տասխանում է բոլոր չափանիշներին: Այն
կրավարարի ինչպես ֆեդերացիայի պաշտ-
պաններին, այնպես էլ կոնֆեդերացիայի
կողմնակիցներին: Նախագծի գլխավոր թե-
րությունը մեծ ծավալն է և իրավաբա-
նորեն ավելորդ մանրամասնումը: Այդպիսի
փաստաթուղթը պետք է լինի ոչ թե ծավա-
լուն, այլ տարողունակ:

Այնուհետև, նախագիծում հայտնվեց Մի-
ություն և հանրապետությունների «համա-
տեղ» իրավասությանը վերաբերվող հոդ-
վածք, որով Միությունը ստիպված է լինե-
լու իր քաղաքականությունը համաձայնեց-
նել հանրապետությունների հետ նույնիսկ
իր քաղաքականության հարցերում:
Արդյունքը կլինի այն, որ մեր կունենանք
թույլ կենտրոն - թույլ երկիր - թույլ
հանրապետություններ: Հարկավոր է հստակ
նշել Միության լիազորությունները, իսկ
մնացածը թողնել հանրապետություններին:

Նախագիծում որպես Միության սուբյեկտ-
ներ համարվում են և այն հանրապետու-
թյունները, որոնք ուրիշ հանրապետություն-
ների կազմում են: Սակայն ինքնավար
մարզերի և հանրապետությունների անկա-
խացումը շահավետ է միայն տեղացի
պոլիտիկաների համար, որոնք դառնում
են ռեզիդենտ արքայիկներ. լոկ խստով
վերականգնման կողմնակիցներ. իսկ գոր-
ծով՝ հակառակորդներ: Այդ անկախացումը

տեղի է ունենում անօրինական, առանց
հանրաքվեի, միութենական հանրապետու-
թյունների կամքին հակասակ: Անկախա-
ցումը նույնպես հակասակում է Միութենա-
կան պայմանագրի նախագծի 5-րդ սկզբ-
բունքին, որի համաձայն հանրապետու-
թյունները «ինքնուրույն են որոշում իրենց
ազգային-պետական և վարչական-տա-
րածքային կառուցվածքը, իշխանության և
կառավարության մարմինների համակար-
գը»: Ուրեմն միութենական խորհրդարանում
պետք է ներկայացված լինեն միայն միու-
թենական հանրապետությունները:

Պայմանագրի նախագիծում անհրաժեշտ
է փոխել՝ նաև Միության մարմինների
(հատկապես գործադիր և դատական)
կազմավորման նկատմամբ մոտեցումը: Դր-
անք պետք է լինեն ինքնուրույն և բավա-
կանին հզոր: Միության պրեզիդենտին ըն-
տրելու համար այնուամենայնիվ բավական
է բոլոր ընտրողների ձայների մեծամաս-
նությունը:

Միության նախարարների կարիքները,
Գերագույն Դատարանը, Գերագույն արքի-
տրաժային դատարանը, Միության դատա-
խազության կոլեգիան պետք է աշխատեն
առանց այն հանրապետությունների ներկա-
յացուցիչների, որոնք ունեն վճռական ձայ-
ների իրավունքը: Այլ կերպ ցրանք կղա-
նան շատ քաղաքական, բազմաձև, անվճ-
ռակներ և ոչ օպերատիվ:

Եվ վերջապես, ֆեդերացիայի խորհուր-
դը, եթե մեա Միութենական պայմանագր-
ում, պետք է ունենա միայն խորհրդակ-
ցական մարմնի կարգավիճակ: Այլ կերպ
այն կմրցակցի Միության այլ մարմինների
հետ և կարող է խախտել իշխանության
բաժանումը: Միության համար երեք իշխա-
նություններ բավարար են:

Միութենական պայմանագիրը պետք է
սկիզբ դնի ֆեդերացիայի սկզբունքների
վրա հիմնված ազատ մարդկանց հզոր
միությանը, ոչ թե կայսերապետական իշ-
խանությունների խառնակույտի:

Գ. ՆԻԿԵՐՈՎ

Իրավաբան, ԱՄՆ-ի և Կանադայի
ինտերնացիոնալ ավագ զիտաշխատող

Ռուսաստանի հետ պայքարում կենտրոնը
դիմաց հին, բայց շատ արդյունավետ միջո-
ցի. «բաժանիր, որ տիրես» նշանաբանով:
Դա նշանակում է, որ փորձում են փլուզել
հանրապետությունը իր իսկ ինքնավար
կազմավորումների օգնությամբ. սրանց խո-

Դարձյալ կրախվենք ազգամիջյան ընդհա-
րումների նոր հորձանքի:

Բացի դրանից, ինքնավարությունների
վրա հույս դնելը կարող է հոգս ցնդեցնել
Միութենական պայմանագիրը: Կարծում են,
որ մարտի 28-ին սկսվող համագումարի

ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ԵՒ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԸ

Ս. ՇԱԽՐԱՅ. ՌԻՅՄԻ ժողովածու

ստացել են միութենական հանրապետու-
թյան կարգավիճակ: Միութենական պայմա-
նագրի առաջին հոդվածում ասվում է. ԽՍՀ
Միությունը կազմող հանրապետությունները
մտնում են նրա մեջ անմիջականորեն կամ
ուրիշ հանրապետության կազմում: Բայց
այդ հարցի վերաբերյալ վերջնական որո-
շումը ընդունում է ինքը՝ հանրապետությու-
նը: Այժմ Ռուսաստանից կախված չէ, թե
կլինի՞ այս կամ այն ինքնավարությունը
ՌԻՖՍՀ կազմում, թե՞ ոչ: Պայմանագրի
նախագծի 10-րդ հոդվածում հաստատվում
է հանրապետական օրենքների առաջնու-
թյունը միութենականների նկատմամբ բոլոր
հարցերում, բացի նրանցից, որոնք հանրա-
պետությունները հանձնել են ԽՍՀ Միու-
թյան տնօրինությանը: Թվում է, թե լավ
ծեակներսում է, ինչը հնարավորություն է
տալիս ղուրս գալ «օրենքների պատերազ-
մից»: Սակայն 10-րդ հոդվածում խուսրը
գնում է ընդհանրապես հանրապետությու-
նների մասին: Հնարավոր է, որ այնպես ըս-
տացվի, որ այն հանրապետությունների օ-
րենքները, որոնք դեռ ՌԻՖՍՀ կազմում են,
լինեն ավելի առաջնային քան Ռուսաս-
տանյան ֆեդերացիայինը: Այսօր այդ ամ-
բի հետևանքները պարզապես անհնար է
կանխագուշակել: Բոլոր մեր ինքնավարու-
թյուններում ռուսները կազմում են մեծա-
մասնություն կամ մեծաթիվ փոքրամասնու-
թյուն: Նրանք կարող են քարձրացնել ռուս
ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքի հարցը:

ժամանակ Ռուսաստանի ազգային պետա-
կան կառուցվածքի քննարկումը պետք է
նախորդի Միութենական պայմանագրի քնն-
նարկմանը: Ռուսաստանը պետք է սկզբից
ենթ որոշի իր կառուցվածքը և միայն դը-
րանից հետո ստորագրի Միութենական
պայմանագիրը: Կենտրոնն էլ ձգտում է (և
այդպիսի մոտեցման կողմնակիցներ կցտն-
վեն համագումարում) խթանել Միութենա-
կան պայմանագրի ստորագրումը ինքնավար
ությունների միջոցով: Ի՞նչ կատարվի,
ռուսական ինքնավարությունների տասնվեց
ձայները ընդդեմ Բելոռուսիայի, Ղազախ-
ստանի կամ այլ հանրապետության մեկ
ձայնի: Միութենական հանրապետությու-
նները դրան չեն գնա:

Այսօր անկախության գաղափարը միու-
թենական հանրապետությունների համար
ծառայում է որպես երկու գործընթացի
«հագուստ»՝ ազգային ինքնագիտակցու-
թյան աճի և հանրապետությունների պայ-
քարի ընդդեմ կենտրոնի, որը դիմադրում է
արձատական վերափոխումների: Եթե շեշ-
տը դնենք կենտրոնի դեմ պայքարի վրա,
կմեղադրեն Միությունը ոչնչացնելու փոր-
ձերի մեջ: Եթե շեշտը դնենք ազգային
գործունի՝ ռուսական վերածնման գաղա-
փարի վրա, ապա ազգային հանրապետու-
թյունները զա կարող են մեկնարանել որ-
պես ձգտում դեպի գերիշխանություն, այ-
ժույան կենտրոնի տեղը նորոգված Միու-
թյունում գրադեցնելու ցանկություն: □

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄՐԱՐԱՏՅԻՆԵՐԸ ՍՈՏԻԿԻՅ

ԵՐԿԱՆԴ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ

Մնվել է 1967 թվականի հունվարի
20-ին, երեսնամյա: Ավարտել է Արուխանի
«Ավտոմեքանայարահային» տեխնիկումը: Սո-
վորում է Երևանի Ֆիզիկական կուլտուրա-
յի ինստիտուտի առաջին կուրսում: Պաշտ-
պան է: Բարձրագույն խմբում անցկացրել է
57 խաղ, խփել երեք գնդակ: Նրա
ֆուտբոլային ուղին սահուն է. հանրապե-
տության պատանեկան հավաքական - Հա-
յաստանի առաջնություն - «Օլիմպիա» -
«Կոտայք» և 1988 թվականից՝ «Արար-
ատ»:

Մինչև «Արարատ» տեղափոխվելու
միջև խաղացել են հարձակման գծում:
«Արարատ»ում էլ մի քանի անգամ հան-
դես եկա առջևի գծում, բայց հետո, ինձ
համար անսպասելի Անդրեասյանը որոշեց,
որ պետք է խաղամ պաշտպանության աջ
թևում: Ես սիրում եմ մասնակցել գրո-
հներին և ինձ համար նման վճիռը սկզբ-
ում շատ խորթ էր, բայց աստիճանաբար
հարմարվեցի և, երևի պաշտպանությունում
հիմա ավելի օգտակար եմ թիմին:

- Ի՞նչ ես կարծում որպես ֆուտբոլիստ
եղբայրդ՝ Վարդանեկը ևր ուժեղ, թե՞ դու:

- Մինչև այսօրվա խաղամակարդակ
Վարդանեկը: Նա ավելի արագ էր, ավելի
արդյունավետ: Ափսոս, որ ժամանակին
«Արարատ»ում չխաղաց: Բայց փոխարենը
10 տարի հույսով և հավատով ծառայեց
«Կոտայք»ին:

- Ո՞ր խաղն է քեզ համար ամենամի-
ջաբանը:

- «Արարատ»ի կազմում հենց առաջին
հանդիպումը: 1988 թվականին Մոսկվայում
մրցում էին «Ապարտակ»ի հետ (մինչ այդ
Սոցիալում 15 րոպե մասնակցել են
«Գերմոնորեց»ի հետ խաղին): Դաշտի տե-
րերը խաղը շահում էին 1:0 հաշվով: Հան-
դիպման ավարտին մնում էր երեք րոպե,

երբ ինձ հաջողվեց գրավել Դասանի
պաշտպանած դարպասը: Խաղն ավարտվեց
ոչ-որի 1:1: Պատկերացնում եք իմ հոր-
ճվանքը:

- Լսել եմ, որ նշանվել ես...

- Դա ուրիշ պատմություն է: Ապագա
աներս կտրուկ դեմ էր: Ասում էր՝ ես
ֆուտբոլիստի աղջիկ չեմ տա. ամբողջ
տարին տանը
չես լինի: Նույ-
նիսկ սպասում
էր: Հետո փափ-
կեց: Հիմա ֆուտ-
բոլասեր է դար-
ձել:

- Իսկ մա՞յրդ:

- Ինձ մայրս
միշտ ինձ Վա-
րուժանի համար
էր ցավում. հան-
կարծ չի փնձե-
հանկարծ վճա-
վածք չստանա:
Հիմա էլ՝ ինձ
համար: Անցյալ
տարի, երբ Վոլ-
գոգրադում «Ռո-
տոր»ի հետ խա-
ղում վնասվածք
ստացա և ինձ

դաշտից հանցեցին, որի մասին ասվեց ռե-
պորտաժում, մորս սիրտը վատացավ: Ինչ-
րում եմ, հատկապես արտագնա խաղերում,
եթե հանկարծ վնասվածք ստանամ, էլ ռա-
դիոտեպորտաժներում չասեք:

- Որո՞նք են «Արարատ»ի առավելու-
թյունները և թերությունները:

- Մենք համերաշխ ենք, մեր սկզբունքն
է. մեկը՝ բոլորի, բոլորը՝ մեկի համար:
Սակայն խաղը «կապող» չունենք: Խորիկի
պես խաղացող չունենք:

- Ի՞նչ ես կարծում, «Արարատ»ը,
ո՞ր տեղին կհավակնի:

- Անցյալ տարվա համեմատ, մենք հա-
տուսացել ենք. 4-ից 6-րդ տեղերը ռեալ
են:

- Անցյալ տարի քեզ հրավիրեցին
ԽՍՀՄ հավաքական և 15 օր նույնիսկ

մասնակցեցիք Իտալիայում կայացած
հավաքին: Որքե՞ խորակներում եկա-
տե՞լ ես քո նկատմամբ:

- Մարզիչների կողմից՝ ոչ, բայց խա-
ղացողների կողմից՝ այո: Խմբավորումներ
կային, սպարտակցիները առանձին էին,
Կիևի դիմադրյալները՝ առանձին: Ինձ
համար շատ խորթ էր, ոնց որ միայնակ
լինի: Միակը Ուլարովն էր, որ հույս էր
տալիս: Մասնակցել եմ երկու ընկերական
խաղի: Հանդես եմ եկել Վիլյուի և Ման-
չիեի դեմ: Ինձ համար այդպես էլ ան-
հասկանալի մնաց, թե ինչու Իտալիայից
հետո Բիշոփեյն ասաց՝ պատրաստվիր,
բայց այնպես չհրավիրեց: Խնարկեց ես էլ
կաշկանդված էի, քանի որ առաջին հա-
վաքն էր:

- Ինչպիսի՞ն է նյութական հավաքա-
կանում և «Արարատ»ում:

- Հավաքականում հիմա ամենամեծատ
լավ է, առավել ես, որ հիմա վարձատը-
րում եմ նաև վալյուտայով: Իտալիայի
երկու ընկերական խաղի համար յուրա-
քանչյուրիս տվեցին 1400-ական դոլար:

«Արարատ»ում բարձրագույն խմբի մյուս
թիմերի համեմատ վարձատրությունը միջին
մակարդակի է: Օրինակ, «Տորպեդո»ն, որի
հովանավորն է «Կոդակ» հանրահայտ ֆի-
րման, բարձրագույն խմբի առաջնությունում
հաղթանակի համար յուրաքանչյուր ֆուտ-
բոլիստի տալիս է 200-ական դոլար և
1000-ական ռուբլի պարգև: Իսկ մենք էլ
չենք կարողանում գտնել 5000 դոլար, որ
գոնե խաղակողները գնենք: □

ԲՍՍԿԵՏՐՈՆ
ԽՍՀՄ կանանց առաջնություն
Բարձրագույն խումբ
Մարտ 28, հինգշաբթի
«Պատիս» - «Դինամո» (Վոլգոգրադ)
70 : 69 (38 : 36)

Բաժինը վարում է Ս. ԲԱԳԿԱՍՏՅԱՆԸ

ՏԻԿԻՆ ԹԱՅՍՈՆԸ ԱՍՈՒՄՆԱԼՈՒԹՈՒԹՅԱՆ ՉԱՄԱՐ ՊԱՅԱՆՋՈՒՄ Է...

Պրոֆեսիոնալ սպորտում գնալով եկա-
մուտներն ավելանում են երկրաչափական
պրոգրեսիայով: Օրինակ Պատիկին և
Ֆրանսիայի մեր հայրենակից Պրոստը 500
անգամ ավելի են վաստակում, քան ժա-
մանակին՝ 60-ական թվականների աշխար-
հառչակ ֆուտբոլիստ Կոպան:

Պրոֆեսիոնալ բուսքամարտի ծանր քաշի
աշխարհի նախկին չեմպիոն ամերիկացի
Մայք Թայսոնը, միայն 1988 թվականի
մրցաշրջանում 26 միլիոն դոլլարի եկա-
մուտ է ունեցել: Նրա կիևը շուրջ քիլոսեսի
հայտնի դերասանուհի է: Տիկին Թայսոնը
նույնպես վայրայած է, որ անվանի մար-
զիկները ավելի շատ դրամ են վաստա-
կում, քան շուրջ քիլոսեսի մասնակիցները:
Բայց գնալով մեծանում են նաև եկա-
մուտահարկերը: Վերջին ժամանակներս Թայ-
սոն ամուսինների փոխհարաբերությունները
սրվել են և տիկին Թայսոնը ամուսնա-
լուծության համար պահանջում է 25 միլի-
ոն դոլլար: □

Խմբագրական

ՍԱՅՔԱՐԱՄ-Ը ԼԵԶՈՒ. ԹԷ՝ ԼԵԶՈՒԻ ՍԱՅՔԱՐՈՒՄ

Հայոց համազգային շարժման Գախազան, ժողովրդական պատգամավոր Վահո Սիրադեղեանի մարտի 23-ի հանրահավաքի ընթացքում արտասանած խոսքերն այն մասին, թե շարժումն արտաբերում է քաղաքական ընդդիմությունը պատասխանել դիկտատուրայի հաստատման փորձով, վրդովմունք առաջացրեց ներսում ու դրսում գտնուող քաղաքական շրջանակներին եւ տարակուսանք առհասարակ մեր ժողովրդի մոտ:

Այդ խոսքով ինչ էր ուզում ասել նա: Սպանելով: Բայց ո՞ւմ դէմ: Անփական ժողովրդի, թե՛ նույնիսկ Հայոց համազգային շարժման ու նրա գլխավորած ազգային նորաստեղծ իշխանության, որ 70 տարի անց ի վերջոյ հաստատուելով ժողովրդավարական-դեմոկրատիկ հիմունքներով ու փորձելով արմատաորոշել նույն այդ հիմունքները Հայաստանում, դիկտատուրայի հաստատումով կը զրկուի նույնիսկ իր գոյութեան իրաւունքից, գոյութեան պատճառից:

Մենք վստահ ենք, որ ՀՀԸ-ի Գախազանի այդ խոսքերն արդիւնք են ունենց այդ պահին խառնարկի: Գերկայութեան անթափ շղայնոտութեան, ինչ որ, սակայն, թույլատրելի չէ քաղաքական դեկավարին: Մենք համոզուած ենք, որ այդ արտապայտուքինը արդիւնք է ոչ թէ դէպի դիկտատուրաները սալթաբելու իրական տրամադրութիւնների, այլ՝ լեզուի սայթաքման: Ինչ որ, լամենայն դէպս, նույնպես թույլատրելի չէ քաղաքական որեւէ գործչի:

Հետեւաբար, անհրաժեշտ է հրապարակային լուսարարութիւն տալ եւ հանգստացնել խռովեալ բոլոր մտքերը:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Մարտի 28-ին Հայաստանում տեղի ունեցավ երկրաշարժ: Էպիկենտրոնը գտնվում էր Սեւան լճի հատակում: Այնտեղ ստորգետնյա ցնցման ուժը կազմեց 6 բալ ըստ Ռիխտերի 12 բալանոց սանդղակի: Ցնցումները զգացվել են նաև Սեւանի ավազանին կից շրջաններում: Վնասվել են որոշ շենքեր, ջարդվել են պատմամենաբանական անուշահամեր: Մարդկային զոհեր չկան:

ԲԵՅՐՈՒԹ

ՊԱՅՔՈՒՄԻՅ ՏՈՒՅԷԼ Է ՆԱԷՒ ՀԱՅՈՑ ԿԱՅՈՒԿՈՍԱՐԱՆԸ

Մարտի 20-ին Բնյուրի արվարձաններից Անթրիպատում Լիբանանի պաշտպանության նախարար Միշել Մըրի դեմ կազմակերպված մահափորձից (որի ընթացքում մեքենայի պայթյունից սպանվել էին 10 հոգի, որոնց թվում 5 հայեր), տուժել է նաև մտակալքում գտնվող Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանը:

Ըստ կաթողիկոսարանից ստացված մի հեռագրի, պայթուցի ալիքը խորտակել է վանքի գրասենյակների ու կացարանների պատմամենաբան ու դռները, վնասվել են Գարեգին Բ. կաթողիկոսի գրասենյակին: Բարեբախտաբար վանքի մերսում ոչ ոք չի տուժել:

ՓԱՐԻԶ

Մարտի 24-ին Փարիզում տեղի ունեցավ «Տրիպոլիս» երաժշտական ընկերակազմի կազմակերպած վոկալիստների 56-րդ տարեկան մրցույթը, որին մասնակցում էր նաև Հայաստանից Մուսաննա Մարտիրոսյանը, նվագակցությամբ Զեմֆիրա Բարսեղյանի:

Տաղանդավոր զույգն արժանացավ դասակարգի հատուկ մրցանակին՝ որպես երգ-դաշնամուր լավագույն կատարում:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐԻԱ

ՄԻԱՑՅԱԼ ՆԱՅԱՆԳՆԵՐԸ 40 ՈԱԶՍՕՂԱՆԱԿ Է ՏՐԱՄԱՂՈՒՄ ԹՈՒՐԻԱՅԻՆ

Միացյալ Նահանգները Թուրքիա են տեղափոխել F-4E 40 ռազմաօդային զորքի հավելյալ ռազմական օգնություն Մոցի պատերազմից հետո, հայտարարեց երկու-շաբթի, 25 մարտ, ԱՄՆ պաշտպանության Միացյալ Նահանգների ղեկավարը: Այս տեղեկությունը հաղորդվել է շաբաթավերջին Վաշինգտոնում նախագահ Զորք Բուշի եւ Թուրքիայի Օզալի քանակություններից հետո, որոնք հիմնականում ձևավորված էին նույնպատերազմական դրությամբ եւ Թուրքիային ամերիկյան օգնությամբ: Առաջին F-4E ռազմաօդայինը պետք է ԱՄՆ արևելյան 230 կմ արևելք գտնվող Էսքիշեհիրի թուրքական օդանավակայանից հասնի: F-4E օդանավները ամենաշատ գործածվողներն էին Վիետնամական պատերազմի ժամանակ:

ՌՈՅՔՐ

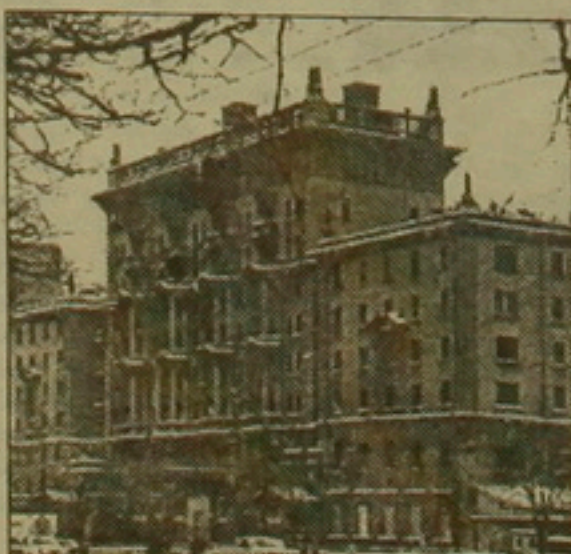
«ՖԻԳԱՐՈՅԻ» ԹՂԹԱԿԻՑ ԹՈՒՐԻԱԿԱՆ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՏԵՆ ԵՆԹԱՐԿՎԵԼ Է ԽՈՇՏԱՆԳՈՒՄԻ

Ֆրանսիական «Ֆիգարո» թերթը իր 14 մարտի համարում գրում է, թե թերթի սեփական թղթակից Բաալիե Գոթին Անատոլիայի Նուսայրի գյուղի ոստիկանության կողմից ենթարկվել է քիտ խոշտանգումի: Թերթը հայտնում է, թե Գոթին, որ քրդական մի ցույցի առնչությամբ Նուսայրիում էր գտնվում, իր երկու ընկերների հետ արտաքուր է գյուղից, այն դեպքում, երբ նա ուներ թուրքական կառավարության պաշտոնական արտոնությունը: «Ֆիգարոյի» թղթակիցը ստացած վերքերից հետո ենթարկվել է բժշկական խնամքի, առանց սակայն որեւէ քայքայություն ստանալու ոստիկանության այդ արարքի համար, որին զոհ է գնացել: Շուրջ 100 երիտասարդներ «կեցցե՛ք Բուրդիստանը» բազակալուծություններով Նուսայրիում երթ են կատարել, որի ընթացքում, ըստ նրա, 160 հոգի ձերբակալվել են: Գոթին չգիտի թե վիրավորներ կա՞ն արդյոք:

ԱՄՍԿՎԱ

ՅՐԴԵՅ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԴԵՍԳՆԱՆԱՆԸ

Մոսկվայի Մայակովսկու փողոցի վրա գտնվող ամերիկյան դեսպանատանը մարտի 28-ի առավոտյան հրդեհը բռնկվեց: Ժամը 10:15-ին դեպքի վայրը ժամանեցին առաջին հրշեջ մեքենաները, որոնց թիվը հասավ 28-ի: Մոտ 40 րոպե դեսպանատան աշխատողները չէին թողնում հրշեջներին մտնել շենքի մերսը: 180 հրշեջները,

որոնք մի քանի ժամ պայքարեցին 10 հարկանի շենքի տանիքում տարածված կրակի դեմ, միայն 12:32 րոպեին կարողացան այն մարել: Դեսպանատան 400 աշխատողներ տեղափոխվեցին, մեկ ամերիկացի ծիսիք թունավորվեց: Այլ տուժածներ չկան: Հրդեհի պատճառը չենքի վերնակում տարվող գոզման աշխատանքներն են: Հավանական է, որ դեսպանատանը իր աշխատանքները կշարունակի հարևան թաղամասում գտնվող նոր շենքում:

interfax

Մամլոտ առուլիս Վրաստանի Գերկայացուցչությունում

Մեր հատուկ թղթակից ՀԱԿՈՒ ԱՍՍՏՐԹԱՆ, Մոսկվա, 29 մարտի 1991

«Վրաց ժողովուրդը կրեոլի անկախությունը» հայտարարեց մարտի 27-ին Մոսկվայում Վրաստանի կառավարության մշտական ներկայացուցչությունում կայացած մամլո ասուլիսում հանրապետության արտաքին գործերի նախարար Գեորգի Խոշտարիան: Ասուլիսի հիմնական թեմաներն էին մարտի 31-ի հանրապետական հանրաքվեն եւ Ելչին-Գամսախուրդիա հանդիպումը: «Ազգ»-ի այն հարցին, թե ի՞նչ քայլերի կդիմի Վրաստանի կառավարությունը հանրաքվեի ավարտից հետո, նախարարը պատասխանեց. «Մենք հավատացած ենք, որ արդյունքները կլինեն դրական: Վրաց ժողովուրդը իր պետության անկախության վերականգնմանը առանց տատակվելու կտա դրական պատասխան»: Նախարարը պատմեց նաև երկու հանրապետությունների նախագահների կապերկյան հանդիպման մասին, նշելով, որ նրանք կարողացան զալ համաձայնության: Խոշտարիան ժխտեց, թե իբր հակամարտություն գոյություն ունի Վրաստանի եւ Ռուսաստանի միջև: «Ու առկա է միայն կենտրոնի եւ հանրապետությունների միջև: Վրացիներն ու ռուսները հարեաններ են եւ ամեն ինչ պետք է անել, որպեսզի երկու եղբայր ժողովուրդների կապերը չխզվեն: Ինչ վերաբերում է այսպես կոչված օսեթական հարցին, ապա այն հանրապետության ներքին գործն է եւ այդ վեճը պետք է լուծենք մեր ուժերով: Կենտրոնը դժվարաբար հարցի լուծումը: Մնգամ պրեզիդենտ Գորբաչովը Գամսախուրդիայի հետ հեռախոսային պրոյեկտ մասնակ հայտարարեց, թե եթե շտորագրենք միութենական պայմանագիրը, ապա վատ կլինի: Մյուսին էլ եղավ: Մյուս իրադրությունը վրաստան է նաև: Չավախում»:

Մեր այն հարցին, թե ո՞րն է դրա բուն պատճառը եւ ինչպես է կառավարությունը ձգտում լուծել այդ հարցը՝ Խոշտարիան պատասխանեց.

«Այնտեղ արդեն ստեղծվել է ժամանակավոր կառավարություն, որի կազմի մեջ մտնում են 26 մարդ: Ժամանակավոր կառավարությունը պետք է զլխավորի Մամվել Դեթրոսյանը: Դայտի է, որ այս քայլին հայերը դիմեցին վրաց կառավարության կողմից տր արեֆեկտ նշանակելուց հետո:

Ստեղծված իրավիճակից դուրս գալու առաջին ուղին բանակցություններն են: Մեր հայ եղբայրները պետք է հասկանան, որ դա կենտրոնի, Գորբաչովի սարքածն է: Ե՛ւ հայ, ե՛ւ վրացի ժողովուրդների դա ձեռնտու չէ: Մենք մի սկզբունք ունենք, այն է՝ Վրաստանում ապրող բոլոր ազգային փոքրամասնությունները պետք է մշակության ինքնավարություն ունենան, պարզապես թատրոնը, դպրոցները եւ այլն: Միայն խաղաղ ճանապարհով մենք կարող ենք հարթել այդ հարցը: Աստված շահի, Չավախում արյուն թափվի: Մենք ամեն ինչ պետք է անենք, որ մեր եղբայրությունը ու բարեկամությունը չխախտվի»:

Այնուհետեւ հանրապետական ընտրական հանձնաժողովի նախագահ Արշիլ Ջիրակաձեն ծանոթացրեց հանրաքվեի հետ կապված հարցերին, նշեց, որ հրավիրվել են հասարակական դիտողներ տարբեր արտասահմանական երկրներից, հարեան հանրապետություններից: Ընտրողների ընդհանուր թիվը 3 մլն. 400 հազար է: Ըստ նախական ենթադրության՝ 82 տոկոսը կըվեարկեն անկախ պետականության օգտին: Դանրաքվեի նախնական արդյունքները հայտնի կդառնան հաջորդ օրը առավոտյան, սակայն կձգտվեն երեքօրյա ժամկետում:

«Մենք կարծում ենք, որ Վրաստանի ճակատագիրը պետք է որոշեն ոչ միայն վրացիները, այլեւ մյուս ազգությունների ներկայացուցիչները, որոնք ապրում են մեր հանրապետությունում»,- հայտարարեց հանձնաժողովի նախագահը:

ԱԶԳ եռօրյա թերթ. հասցեն՝ Երևան 375010, Ալավերդյան 47 հեռ. 58-18-41, ֆաքս (8852)562941
semi-weekly, 47 Alaverdian St., Yerevan, Armenia, USSR 375010
phone: 58-18-41, fax: (8852)562941

Խմբագիր՝ Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN

Կոմպյուտերային հրատարակություն
Լույս է տեսնում շրեքշաբթի, շաբաթ
Ղափի՝ 69149 Գիւղ՝ 30 կրպ.

